7

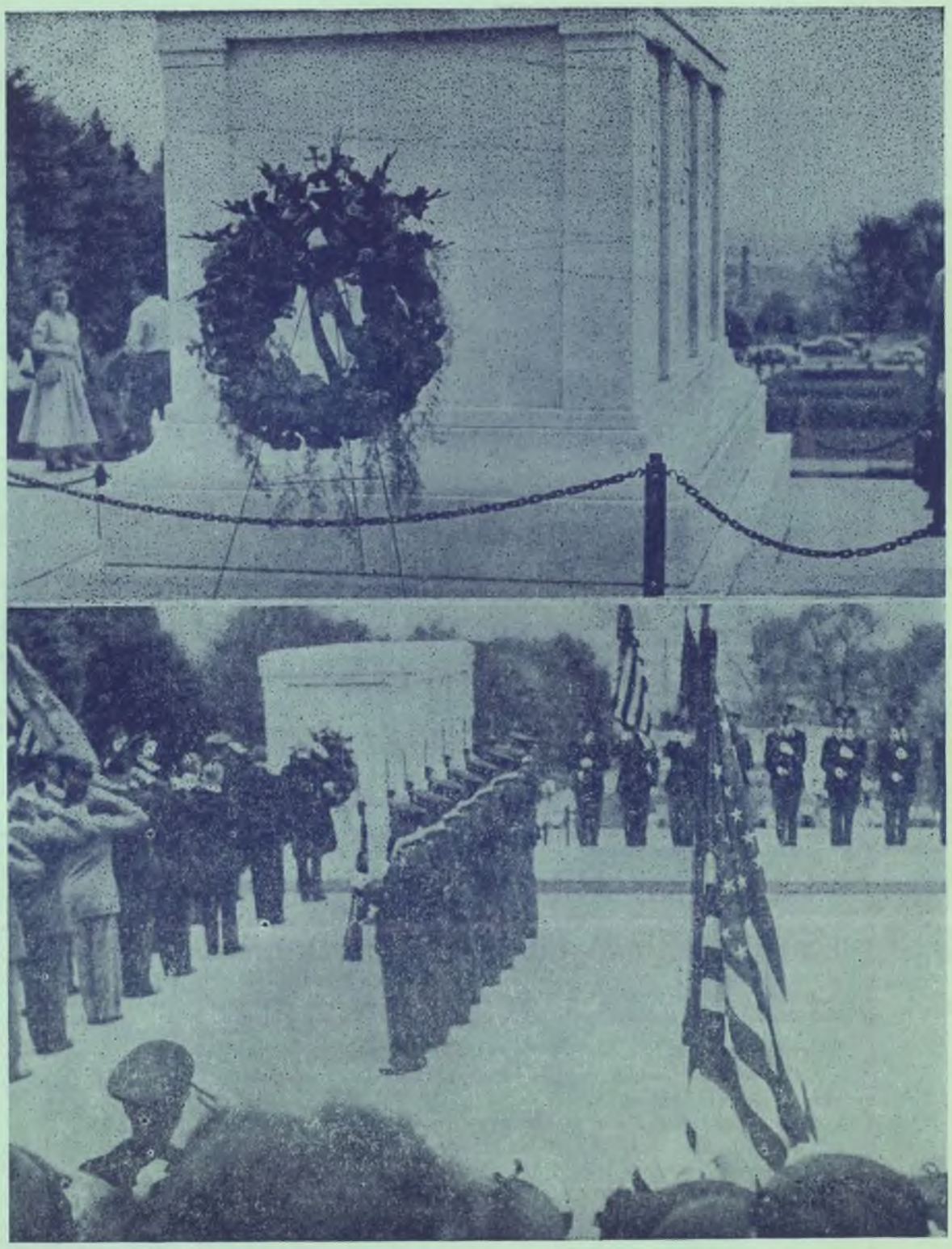

KARYS

JAU 9-TI METAI KAI VISI KLAUSO —

"LIETUVOS ATSIMINIMŲ"

RADIJO VALANDŲ

Šeštadieniais, 4:45—5:30 p. p.

Stotis WEVD—1330 kil. 5000 w.

JOK. J. STUKAS

1264 WHITE ST., HILLSIDE, N. J.

Tel. WAverly 6-3325

SAVI, PAS SAVUOSIUS!

NEPRIKLAUSOMA LIETUVA

yra bendruomeninis visų Kanados lietuvių laikraštis, nežiūrint jų politinių, religinių ir kitokių nusistatymų, todėl ypač brangina visų lietuvių talką, nes tiktai bendromis jėgomis galima pasiekti visiems rūpimų ir brangių tikslų.

NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS kaina metams $4.—,

Lithuanian Alliance of America

Susivienijimas Lietuvių Amerikoje

Susivienijimas Lietuvių Amerikoje yra didžiausia lietuvių organizacija. Tai lietuvių brolybės fraternalė organizacija. SLA trokšta dar daugiau gerų lietuvių suvienyti broliškais ryšiais vienon didelėn ir gražion šeimon.

Susivienijimo kuopos randasi visuose didesniuose miestuose Amerikoje ir Kanadoje.

Apsidrausti galima nuo $100.00 iki $5,000.00.

Ligoje pašalpa savaitėje mokama $9.00 ir $12.00.

Įstojimo į apdraudą mokėti nereikia. Daktarui už egzaminavimą apmoka Susivienijimas.

Kreipkitės į vietinę kuopą arba į Centrą, adresuodami:

Lithuanian Alliance of America

307 WEST 30-th STREET NEW YORK 1, N. Y.

Pirkite Jungtinių Amerikos Valstybių Taupymo Bonus ir užtikrinkite Amerikai ir sau laisvę. Taipgi, pirkdami bonus, užtikrinsite savo sunkai uždirbtiems pinigams saugumą ir gausite geresnį nuošimtį, negu kitur dabartiniu metu yra mokamas. Taigi, pasinaudokite šia proga ir šio vajaus metu įkeiskite savo pinigus į JAV Taupymo Bonus.

KU biblioteka
093 00523447 1

DARBININKAS

Amerikos lietuvių laikraštis, vietoje ėjusių "Darbininko" Bostone, "Amerikos" Brooklyne ir "Lietuvių Žinių" Pittsburghe, nuo š. m. balandžio 16 d. leidžiamas Brooklyne, du kartu per savaitę.

DARBININKO metinė prenumerata — $5,
Užsienyje metams — $5,50.

Adresas: 417 Grand Street, Brooklyn 11, N. Y.

Tel. EV. 8-7012

SPAUSDINAME

laikraščius, žurnalus, knygas ir įvairius smulkius spaudinius: pakvietimus ,atvirutes, blankus, pažymėjimus, vizitines korteles, vokus ir kt.

Darbą atliekame lietuviškomis raidėmis ir švariu linotipo rinkiniu.

"ŽIBURIŲ" Spaudos Bendrovė

941 DUNDAS ST. W., TORONTO. Telefonas AD 4265

RAPOLAS KRUCH'AS

SENIAUSIA

FOTOGRAFIJŲ GALERIJA APYLINKĖJE

Šalia studijos, fotografuoja grupes bei parengimus svetainėse.

65—23 GRAND AVE., MASPETH, L. I., N. Y.

Telef.: DAvenport 6-0259

Lietuvių Radijo Draugijos PROGRAMOS

J. P. GINKUS, Direktorius

SEŠTADIENIAIS 2 VAL. POPIET. —:— WWRL 1600 kc

GYVUOJA PER 15 METŲ

Oro bangomis transliuojami įvairūs visuomenės pranešimai, naujienos, muzika (vietinės žinios, parengimai: koncertai, šokiai, ir t.t. Vestuvės, puotos, liūdni pranešimai).

495 GRAND STREET BROOKLYN 11, N. Y.

Tel. EVergreen 4-7142

J. P. Ginkus	AD. JEZAVITAS	U. UBARAVICIUS
Direktorius	Muzikos Dir.	Pranešimų Dir.

VIRŠELYJE:
Amerikos Lietuvių Veteranų paminklinės lentos padėjimo iškilmės Arlington Tautinėse Karių Kapinėse, 1950 m. gegužės 6 d.

THE WARRIOR
magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly by "KARYS", 417 Grand St., Brooklyn 11, New York. Subscription $4.00 per year. Single copy 45 cents. **Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y.**

KARYS

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Redaguoja: kpt. Sim. Urbonas, Br. Aušrotas ir St. Butkus. **Vyr. redaktorius kpt. Sim. Urbonas.** Leidžia—leidykla KARYS. Prenumerata: metams 4 dol., pusm. —2,50 dol., atsk. nr. 45 c. Adresas: **KARYS, 156 Steamboat Rd., Great Neck, N. Y.** Spaudžia "DARBININKAS" 417 Grand St., Brooklyn, N. Y.

Nr. 7 (1266) **1951 m. Gegužės - May mėn.** **Įsteigtas 1919 m.**

Lietuvio pareiga

ALGIMANTAS GIEDRIUS

Sodriai sužaliavusi, pražydusi pavasario gamta, gegužės mėnesio ir besiartinančios vasaros pradžios grožybės — dvejopai nuteikia kiekvieną jautresnės sielos žmogų. Nuostabusis atgijusio gyvenimo grožis, gėrio ir tiesos pasiilgimas drauge primena, kad žmonėse ir pasaulyje esama daug ir blogio, atgrasaus purvo, skriaudų ir netiesos. Paprastai gyvenimiškai žiūrint, visas šis pavasarinis gražumas kiekvienam darbo ir pareigos žmogui negailestingai kalba apie besiartinančius sunkiuosius vasaros darbus. Suklestėjusi žaluma ir žiedai taipgi byloja apie žmogaus pareigą rūpestingai sudoroti gamtos ir gyvenimo teikiamą vaisių savo šeimos, bendruomenės, visos tautos gerbūviui ir laimei.

Pavasario džiaugsmas kiekvienam doram lietuviui taip pat primena ir apie visus baisiuosius mūsų tautos išgyvenimus, kančias ir ašaras, tebeplūstančias jau daugelis pavasarių. Lyg pavasaris, neilgai klestėjusi mūsų laisva šalis prieš vienuolika metų buvo sutrypta, išniekinta nuožmiųjų rytų atėjūnų purvinų batų ir šarvuočių sukeltose dulkėse. Prieš dešimtmetį Lietuvą baisiai nusiaubė kruvinojo birželio dienos, kada raudonieji komunistinės imperijos žudikai pradėjo brutaliai griauti lietuvių gimtuosius lizdus, baision nežinion išgabendami dešimtis tūkstančių mūsų negausios tautos žmonių... O po keleto dienų—naujojo karo ugnies ir plieno triuškinanti banga perkūnijos griausmais persirito per mūsų žemę.

Visokiais būdais, ypač pavasariais, prievartaudavo Lietuvos vyriją naujieji okupantai iš vakarų, kad savo krauju padėtume jiems tempti "iki galutinės pergalės" girgždančią jų karo mašiną. Pagaliau 1944 m., pačiame gegužės gražume, jie grubiai ir bailiškai, net ginklo pajėga, išdraskė Lietuvos kariuomenės užuomazgon susibūrusius mūsų karių patriotų Vietinės Rinktinės dalinius, turėjusius aiškų tikslą — taupyti ir saugoti Lietuvos krašto žmones ir turtą nuo pačių okupantų keliamos netvarkos bei įsigalinčio banditizmo. Jie buvo brutaliai nuginkluoti ir išgabenti į vakarus, visokių karinių reicho darbų vergais ar net nublokšti į kitus kariaujančius kraštus.

O kaip buvo baisu, tragiška aną laimingą 1945 m. išaušusios taikos pavasarį, kada demokratiškieji vakarinių galybių išlaisvintojai, nematomos raudonųjų agentų rankos diriguojami, tuos pačius Lietuvos vyrus, drauge su tikraisiais karo sukėlėjais, laikė belaisvių stovyklose, o visus mus, tremtinius, atkakliai ragino grįžti "tikrojon Stalino demokratijon..."

* * *

Ak, ir vėl štai nuostabusis pavasaris pas mus, išblaškytus po visą Žemės planetą! Ir vėl mes visi tremtiniai be tėvynės ir amžinieji, nepalaužiami lietuvių tautos kareiviai, pro rūpesčių slegiamą akių žvilgsnį, nematome visų šio pavasario grožybių. Visos Žemės erdvė persunkta naujo karo siaubo, arsenaluose sukauptų atominių jėgų ir paslaptingų, nežinomų ginklų baime. O ar mes vaizduojamės ir jaučiame, kas dabar dedasi mūsų tėvynėje?...

Tad suprantama, kad didžioji šios realybės valanda mus visus atitinkamai įpareigoja. Tuo tarpu visi kasdieniai žmogiškieji rūpesčiai ir vargai, nedatekliai ir nemalonumai, visos tos "šeimyninės politikėlės" ar intrigėlės, šio didžiojo pavasario akivaizdoje, atrodo, o kada nors, žiūrint atgalios, dar aiškiau atrodys tokios mažos, nežymios ar net nesuprantamai juokingos.

Viena realių, dabar mūsų vyrus paliečiančių pareigų — yra karinė prievolė JAV armijoje. Jau daugelis mūsiškių tarnauja ar bus pašaukti šios galingosios šalies ginklo pajėgai stiprinti. Ne vienas jau kaujasi ir tolimosios Korejos fronte, budi Europos žemyne ar eina kietą moderniojo kovotojo parengimą įvairių specialybių JAV kariuomenės dalyse. Mes tikime, kad jie gerai supranta likimo jiems uždėtąją pareigą, kad pasirodytų kaip dori, taurūs ir narsūs kariai lietuviai. Visi gi pasilikusieji savo kasdienos darbovietėse ir šeimose — nepamirškime jų, laikykime kuo glaudesnį ryšį, dvasiškai, kultūriškai artinkimės su savo kariais, kaip kad būdavo įsigyvenusi graži tautinė tradicija laisvojoj Lietuvoje.

Nepamirškime, kad ne visi čia turi savo artimųjų ir pažįstamų. Ne vienas vienišas vyras paliko darbą ir kaip pirštas atsidūrė armijoje, kur viskas pradžioje svetima, nauja, pilka. Nors ir tolimesnio pažįstamo dažnesnis laiškelis, o taip pat lietuviškas laikraštis ar knyga—neįsivaizduojamai paskaidrina sunkią kario dieną ir tuo pačiu dar glaudžiau jungia mus visus vienon didžion nematomon dvasinių jėgų kariuomenėn, kuri yra tikrasis barbarijos ir tautų vergijos nugalėjimo laidas.

* * *

Atvirai ir be jokio pasididžiavimo turime pasakyti, kad kaip ligi šiol, per visą tragškąjį permainingą paskutinio karo laikotarpį, taip ir dabar — mūsų senasis KARYS visokiomis sąlygomis ir aplinkybėmis stengėsi ir stengiasi jungti išblaškytus Lietuvos karius su visa kovojančia mūsų tauta, su visais lietuviais. Jų tolimi jautrūs atsiliepimai iš visų demokratinių armijų, iš legionų ir darboviečių — yra tikrasis šio darbo prasmės įrodymas. Visi esame svarbūs talkininkai šiame darbe ir dabar. Atlikime tą nesunkią kultūrinio darbo pareigą, remkime visą mūsų patriotinę spaudą, dažniau joje prisiminkime mūsų karius, jų darbus ir išgyvenimus.

Prieš oro žygį. Lietuvis Cpl. V. R. Mišauskas JAV karo aviacijos tarnyboje

EUROPA TEBEVAIDINA LEMIAMĄ VAIDMENĮ

VYT. ARŪNAS

Šiuo metu daug kalbama apie Europos gynimą, bet toj pačioj Europoj atsiranda defetistų, kurie skelbia, jog ji negalės būti ginama prieš neįveikiamą Rusijos armiją, kuri turi masinį žmonių rezervą, kurios žemės turtai neišsemiami ir panašiai.

Į tai prancūzų kariniai ekspertai papunkčiui atsako į šiuos defetistų tvirtinimus:

1. Sovietų armija neįveikiama, reikia tik prisiminti Napoleono ir Hitlerio nepasisekimus

Defetistai aiškina, jog sovietų armija turi galingą artileriją, masę šarvuočių ir didelį skaičių kareivių, kad rusų tauta yra patrijotinė ir invazijos atveju mokės stipriai muštis.

Taip, sovietų armija, kaip praeity taip ir dabartyje, yra daugiau artilerijinė ir ta garbė jai priklauso užpelnytai, kada aviacijoje garbė priklauso anglams, pėstijos ofenzyvoje vokiečiams, o defenzyvoje prancūzams.

Nežiūrint kieno būtų sovietų armija komanduojama, Žukovo ar Suvorovo, ji pasiliks ištikima savo senajai taktikai, kuri yra sekanti: jos artilerija padaro fronte skylę, į kurią paskui metami šarvuočiai, o po jų seka geri pėstininkai, gi užpakaly jau eina menkesni kariai. Bet kaip kiekviena taktika turi savo silpnų vietų, taip ir čia silpnumas prasideda ten, kur jau nebepasiekia artilerijos ugnis. Paskutiniajame kare šis rusų armijos taktinis stiprumas tesiekė tik 300 kilometrų, po to jos smūgis jau nustoja stiprumo.

Jau prieš šimtą metų prancūzas Custine rašė: "Rusija yra neįveikiama prie Tobolsko, galinga prie Maskvos ir diskutuotina prie Varšuvos." Istorija parodo, kad rusų kareiviai būna geri, kada jie mušasi savo teritorijoje, bet būna silpni, kada tik jiems tenka muštis toliau nuo savo namų. Kiek kartų rusai puldavo, jų jėga neperžengdavo 300 km atstumo. Tad už tos distancijos užpultoji vakarų armija ir turės rusus kontratakuoti. Bet kokiu būdu?

Yra du būdai: sulaikyti rusus, paprastai stojant prieš juos (pozicinin karan), arba puolant saprnuose (manevriniame kare). Pirmuoju atveju reiktų turėti lygią jėgą, kad atlaikius rusų smūgį, bet šis būdas yra nepakankamas ir labiau tinka antrasis, manevrinis karas.

Kur vakarų armijai pavyktų sulaikyti rusus?

Tik du rajonai duoda geriausias tam sąlygas vakarų Vokietijoje: Ruhro kraštas, kuris su savo fabrikais sudaro, kaip ir Stalingradas, natūralią tvirtovę, ir Schwarzwald, kur 50 km gilumon turėtų būti atstatyta Siegfriedo linija. Gi dėl garsiosios Elbės linijos, tai tik juokaujama. Pirmiausia, tai nėra jokia linija, "Geležinė uždanga" ją dengia tik 150 km plotę, o likusioji Elbė teka Sovietų zonoje. Antra, upė dabar nebegali būti panaudota kaip gynimosi linija. Geopolitika įrodo, kad upės yra keliai, bet ne sienos ir eiti rusus pasitikti ant Elbės, reikštų eiti prieš knock-out.

2. Rusų masė, taip kaip ir kinų, yra neišbaigiama, ir ginklai nieko negalės padaryti prieš tokį žmonių antplūdį.

Į tai prancūzų kariai atsako, kad Jei Rusija savo gyventojų skaičiumi (200 milijonų) pralenkia vakarų Europos valstybes, kurios teturi vos 100 milijonų, tai konflikto atveju nereikia pamiršti, jog yra Amerika su 150 milijonų gyventojų ir Anglija, su 70 milijonų.

Antra, tie 100 milijonų vakariečių turi stiprų laivyną ir aviaciją, europiečiai yra daugiau išlavinti, kada Rusijoje tarp tų 200 milijonų didžiumą sudaro azijatai. Tie 200 milijonų dar yra išblaškyti nuo Vladivostoko iki Baltijos jūros, nuo Murmansko iki Kaukazo ir rusams niekad nebus manoma tą masę sutelkti į vieną vietą prieš vakariečius.

Kitas svarbus faktas — gimimai. Kada vakarų Europoje gimimų skaičius padidėjo, Rusijoje jis yra sumažėjęs. Paskutiniais metais rusai visai nebeskelbia gyventojų prieauglio statistikos, ką jie mėgsta visad triumfuodami skelbti, jei tik ši statistika jiems būna palanki.

Per paskutinįjį karą Rusija neteko 17 milijonų kareivių, o kiek dar milijonų yra uždaryti koncentracijos stovyklose, kurių rusai niekad neišdrįs siųsti frontan, kad neatkreiptų šautuvų prieš juos pačius.

3. Savo žemės turtais Rusija yra turtingas kraštas. Gi modernus karas nevedamas vien žmonėmis, bet su plienu, anglimis ir nafta.

Į tai ekspertai patiekia skaičius, kurie daugiau pasako už visokius komentarus. Amerikos metinė anglių produkcija siekia 600 milijonų tonų, Anglijos 250 milijonų, gi Rusijos tepasiekia vos 240 milijonų tonų. Plieno Amerika per metus pagamina 100 milijonų tonų, Anglija 18 milijonų, Prancūzija 10 milijonų, Liuksemburgas 5 milijonus. Rusija tepagamina tik 36 milijonus — ne ką daugiau, negu Anglija, Prancūzija ir Liuksemburgas kartu paėmus.

Naftos Amerika savo teritorijoje išpumpuoja 300 milijonų tonų, Venecuela duoda 100 milijonų, Meksika 20 milijonų, gi Rusija teturi tik 44 milijonus. Į šį skaičių neįtrauktao Artimųjų Rytų nafta, jei konflikto atveju tie karštai galės pasilikti neutralūs. Pagaliau, daugiau kaip 50% naftos rusai ištraukia iš Bakų šaltinių, kurie sąjungininkų aviacijai bus lengvai pasiekiami iš Turkijos. Bakų rajonas rusams yra Achilo užkulniu.

Rusija uranijaus gamyboje niekad negalės lygintis su Kanados ir Belgijos Konge iškasamu uranijaus kiekiu. Rusijos geležinkeliai yra primityvūs ir negalės aprūpinti armijos dviejuose frontuose. Rusija teturi tik 65.000 mylių geležinkelių, kada Amerika turi 230.000 mylių. Beveik visi Rusijos geležinkeliai yra vienbėgiai.

Bendrai paėmus vakarų ir Rusijos išteklius, vakarai yra daug stipresni už Rusiją ir jos satelitus.

4. Korejos karas įrodė, kad silpnas Maskvos satelitas gali sulaikyti amerikiečius ilgam laikui, kad leistų rusams įstoti karan, kada jie panorės.

Į tai ekspertai atsako, kad Korejos invazija buvo staigmena, gi agresija prieš vakarų Europą niekam nebus naikintuvų.

Tikrasis rezultatas iš Korejos karo vakariečiams išėjo palankus, nes Amerikos karinė industrija pradėjo suktis visu tempu, gi taktiškame plane šis karas įrodė, kad amerikiečių naikintuvai viršija sovietinius. Jų lėktuvai pasirodė bejėgiai prieš amerikiečių bombanešius. Pvz., neseniai amerkiečių skraidanti tvirtovė B-29 lengvai prasiveržė pro 15 sovietinių naiiknituvų.

5. Sovietų tankai per 12 valandų bus Paryžiuje.

Rusų jėgos yra per 140 kilometrų nuo vokiečių-prancūzų sienos, o ši dar yra per 110 km nuo Paryžiaus. Tai, kas sukelia baimę, yra ne trumpas nuotolis, bet prancūzų silpnumas. Bet kadangi rusų karinis pajėgumas šiandien yra daug žemesnis už vokiečių 1940 metais, tai ne taip lengva jiems bus užimti Prancūziją. Šiandien prancūzai nėra vieni. Italija eina kartu, Anglijoje įvesta 2 metų privaloma karinė tarnyba, Amerika Europoje turi ekspedicinį korpusą ir užtenkamai kareivių pas save, kuriuos galės tuojau pat perkelti į Europą. Visa tai iš pagrindų pakeičia padėtį ir ji darosi palankesnė vakariečiams, negu buvo 1940 metais prieš vokiečius.

Kad raudonoji armija yra nepertoli nuo Prancūzijos, tai tiesa, bet ji yra daug toliau, negu buvo vokiečių armija. Pagaliau, tai yra tik rusų avangardas. Kaip rusai galės aprūpinti savo armiją ginklais, benzinu ir maistu? Štai kur klausimas.

Rytų Vokietijoje, kurią jie okupavę, rusai išardė pusę geležinkelių, palikdami tik vienbėgius kelius. Tai rodo, jog rusai jaučia didelį plieno trūkumą ir puolančiosios armijos aprūpinimas bus sunkus, nes tai Rusijoje dažniausiai atliekama geležinkeliais. Bet ne vien Vokietijoje, o ir pas kitus Maskvos satelitus padėtis yra panaši. Jų geležinkeliai "išvargę" ir reiktų atnaujinti, kad galėtų pakelti didelius transportus.

6. Vadovaujami sovietų karininku, satelitaia duotų Rusijai stiprią paramą

Demoralizuota kariuomenė yra sunkenybė kovos lauke. Blogas sąjungininkas dažniau pridaro daugiau nuostolių, negu tikras priešas. Jugoslavija yra pasiryžusi muštis, prieš Rusiją. Neužmirškime, kad jugoslavų partizanai aname kare sulaikė italus ir pridarė daug nuostolių Wehrmachtui. Šiandien jugoslavų armija yra vertesnė už visas Maskvos satelitų armijas drauge paėmus.

Pagaliau, iš istorijos matome, kad nei lenkai, nei slovakai niekad nebuvo rusų sąjungininkais. Vienas rusų istorikas yra pasakęs: "Panslavizmas yra vardas, kuris duodamas tai neapykantai, kurią turi rytų slavai prieš vakarų slavus."

7. Atominę bombą niekas nedrįs panaudoti, taip kaip paskutiniajame kare niekas nepanaudojo dujų.

Joks priešas paskutiniajame kare neturėjo nuodingųjų dujų gamybos didelės persvaros. Taip nėra su atomine bomba. Nežiūrint to, kaip toli Rusija būtų pažengusi atominės bombos gamyboje, Amerika ją tebevirši-ja. Ar bus panaudota atominė bomba ar ne, tai ne tiek svarbu, svarbiausia, kad ją turima ir galima ją grasinti. Pvz., kokią paniką sukeltų numesti ant miesto lapeliai, įspėjant gyventojus, kad bus bombarduojama atomine bomba? Kai dėl Baku, tai ten nereikės nė grasinti, ir sąjungininkai lengvai galės ją panaudoti.

8. Komunistams tereikės dviejų valandų, kad neutralizuotų Prancūzijoje gyvybinius centrus.

Bereikalinga baimė. Vienu plunksnos pabraukimu galima bus neutralizuoti pačius komunistus Prancūzijoje. Ramadier lengvai išmetė iš savo vyriausybės penkis komunistų ministerius, ir dėl to partija nei piršto nepajudino, nors daug kas baidėsi. Daladier 1939 metais komunistų partiją visai buvo uždaręs. Tai yra daugiau policinė operacija, kuri nesimaišo su karine.

Svarbiausia, kad Prancūzija turinti sudaryti specialistų kadrus kariuomenei, nes moderni armija jų reikalinga. Kada tanko tonas kainuoja 6.000 dolerių, tai negi galima jį pavesti valdyti neprityrusiam kariui. O kad parengtų prityrusių karių, reikia įvesti bent 3 metų karinę tarnybą. Tik kada Prancūzija turės stiprią gerai išlavintą armiją, tada europiečiai išsigydys nuo baimės. Bet jei Sovietų Rusija šiandien yra silpnesnė už vakarus karui vesti, tas dar nereiškia, jog vakarai turi sustoti ginklavęsi ir neturi bijoti sovietų agresijos. Vakarų laisvas pasaulis ir toliau turi išlaikyti tą pirmenybę prieš Sovietų Rusiją ir jos satelitus. Reikia, kad vakarų Europos kasyklos, jos fabrikai, jos darbininkai, jos laboratorijos ir jos mokslininkai pasiliktų laisvais.

Jei pirmąją konflikto dieną sovietų šarvuočiams pavyktų nublokšti vakarų priedangos kariuomenę ir įsitaisyti ant Atlanto krantų, padėtis iš karto pasikeistų vakariečių nenau-

LIETUVIŠKOJI KARINĖ SPAUDA

ST. BUTKUS

Greta mūsų bendrosios spaudos turėjome gausią ir savąją karinę spaudą, kuri ypač buvo išaugusi Nepriklausomybės metais. Nors lietuvių tauta nėra militaristinė,—ji rami taikingų artojų šalis, — bet kada aplink iš visur supo pavojai, gresią mūsų laisvei ir nepriklausomybei, ir ramusis artojas turėjo susirūpinti gimtosios šalies saugumu. Pasiruošimas apsiginti, išgyventos kovos dėl laisvės, savaime aišku, turėdavo palikti pėdsakų ir spaudoje. Tuo būdu gimė ir mūsų karinė raštija. Kaip ir pati tauta, mūsų karinė spauda nebuvo agresyvi ir imperialistinė bet ieškanti kelių eiti drauge su patriotingąja visuomene ir jaunimo eilėse kelti vien tyrąją tėvynės meilę ir kultūringojo piliečio savybes. Todėl nenuostabu, kad ypač jaunimo tarpe mūsų karinė spauda buvo mielai sutinkama.

Nors mūsų karinė spauda išaugo tik Nepriklausomybės metais, bet jos užuomazgos reikia ieškoti senojoje Lietuvos valstybėje. Pirmieji raštai, žinoma, pagal anų laikų aplinkybes buvo rašomi ne lietuvių kalba: gudiškai, lenkiškai ir lotyniška, kol pagaliau buvo prieita prie savosios lietuviškosios kalbos, ypač 19 a. Turimomis žiniomis, dar unijų laikais apie karinius laimėjimus Maskolijoje būdavo išleidžiami biuleteniai **"Nowiny"** (Naujienos). Lietuvių kalba karinių raštų pradėjo duoti mūsų tautos 1794, 1831 ir 1863 metų sukilimai. Nuo jų liko raštų ir dainų, pavyzdžiui: "Nuog austrijoko, maskoliaus, prūso, gelbėk, Dieve, Tėvynę mūsų..." arba: "Blizga šoblės, lancai, ten stovėjo visas pulkas—žemaičių povstancai..." ir daugelis kitų. Vienos jų buvo sukurtos ir parašytos lietuvių kalba, o kitos, nors ir lietuvių kūrybos, bet svetima kalba. Vėliau kai kurios jų buvo išverstos į lietuvių kalbą bene vysk. A. Baranausko.

Apie praeitųjų šimtmečių sukilimus nedaugiausia buvo išspausdinta. Dauguma nespausdintos medžiagos apie juos buvo sukrauta Šveicarijoje, daugiausia lietuvių bajorų pabėgėlių įkurtoje Rapersvilio mieste bibliotekoje. Po Pirmojo pasaulinio karo lenkai ją išgavo, perkėlė į Varšuvą ir prijungė prie savo Centrinės Kariuomenės Bibliotekos, o šio karo metu ji sudegė.

Taip pat lietuvių karinės spaudos užuomazgos tenka ieškoti ne vien tik Didžiojoje Lietuvoje, bet ir Mažojoje. Dar XIX šimtmečio pradžioje apie 1813-1814 m. Kristupas Danielius **Hasenšteinas**, yra parašęs ir išleidę **"Landszturmo Giesmę"** ir Napoleono karų istoriją **"Nusidawimas Szwento Karawimo."**

1863 m. sukilimas davė mums daugiau lietuvių kalba išleistos karinės spaudos. **Mykolas Akelaitis** buvo išleidęs lietuvių kalba keletą atsišaukimų, o apie 1864 m. Paryžiuje buvo išleistas šio sukilimo dalyvio kun. **Aleksandro Vytarto** sukilėliams pasakytas lietuviškas pamokslas. Pats šio sukilimo dalyvis kun. Vytartas 1863.III.29. žuvo kautynėse su maskoliais ties Čekiške. Buvęs laikinosios sukilėlių (1863 m.) vyriausybės pirmininkas **Jokūbas Geištoras** irgi yra parašęs atsiminimus iš 1863-1864 m., nors jie buvo išspausdinti tik po keliasdešimt metų. 1863 m., o taip pat ir 1831 m. sukilimų apžvalgų buvo pasirodę jau Nepriklausomybės laikais **"Karo Archyve"**, kituose leidiniuose ir atskirais atspaudais, pvz., prof. **A. Janulaičio** ir kitų autorių.

Ryškiausia mūsų karinės spaudos atstovė, pasirodė Amerikos Jungtinėse Valstybėse 1894 m. Tai nedidelė 32 pusl. knygutė **"Knigelė dėl Lietuviszkų Kareivių Amerikoje."** Autorius pasirašė slapyvardžiu **Lietuvos Kareivis.** Nepriklausomybės metu šios knygutės autoriumi buvo laikomas kun. **Juozas Žebrys.** Apie tai buvo minima Nepriklausomos Lietuvos karinėje spaudoje ir tremtyje, mūsų laikraščiai ("Tėviškės Garsas" 1947 m. Nr. 71 ir "Mūsų Kelias" Nr. 46) taip pat ji mini. Šios žinios buvo gautos iš Amerikos, iš vieno buvusio spaustuvės darbininko, kuris šią knygutę rinko ir jos korektūrą taisė. Jis mini, kad kun. Žebrys ateidavęs į spaustuvę šios knygutės korektūros peržiūrėti. Prof. V. Biržiška tai patvirtina ir sako, kad, kaip dabar paaiškėjo, šios knygutės autorius yra kun. **Pėža**, 1863 m. sukilimo dalyvis, emigravęs į Vakarų Europą, o vėliau į Amerikos Jungtines Valstybes. Ši knygutė buvo lyg pirmasis lietuviškas karinis statutas.

Ilgą laiką vėl nepasirodė karinės srities leidinių. Tačiau griežtai gal nereikėtų taip teigti. Knygų, kuriose vyravo kariškai istoriniai motyvai, pasirodydavo apysakų, poemų ir eilėraščių pavidalu. Tokio turinio rasime **S. Daukanto, Pietario, Maironio, Žalvarnio; V. Krėvės-Mickevičiaus** ir kitų autoriaus raštuose. Be to, prie karinės knygos reiktų priskirti ir 1902 m. išleistus **J. Jarašiaus "Seno kareivio pasakojimus** ir bene 1904 m. **P. Vileišio** paprašytas **A. Smetona** parašė brošiūrelę **"Kaip atbūti karumenę"**, kurioje buvo surašyti visi buv. Rusijos imperijos įstatymai, liečią karinę tarnybą ir atleidimą nuo jos.

1917 m. Rusijos revoliucija ir rusų armijos lietuvių karių tautinis sąjūdis nors dar nesudarė progų pasirodyti lietuviškai karinei knygai, bet už tai tą metą gimė lietuviškoji karinė periodika — pirmieji kariniai laikraščiai. Iš neperiodinių leidinių buvo išleista tik nedidelė brošiurėlė— **Lietuvių Karininkų** (t. y. karių, nes anais metais vietoje žodžio k a r y s vartojo k a r i n i n k a s) **Sąjungos Įstatai ir Lietuvių Karininkų Suvažiavimo nutarimai.**

Iš laikraščių 1917 m. pasirodė lietuvių karių leidžiamas **"Laisvas Žodis"**. Šis mūsų karių organas anais metais buvo populiariausiais karių tarpe. Be jo, dar išėjo **"Kareivis-Socialistas"** ir Maskvoje prie "Santaros" laikraščio dar buvo leidžiamas priedas **"Laisvės Karininkas".** Rudenį laimėjusi bolševikų revoliucija užgniaužė lietuvių karių tautinį sąjudį ir jų spaudą.

Pirmojo Pasaulinio karo metu vokiečiams okupavus Lietuvą, klaipėdietis prof. **Kodatis** su vienu teisininku rengė lietuvių kalba vokiečių pėstininkų statutą (jo vertimą). Susidūrę su vokiškuoju kariniu šūksniu "hurra", pirmiausia jį buvo išvertę, vadinas, sulietuvinę, šūkiu "keistut, keistut", bet vėliau jį perbraukė ir parašė **"valio"**, kuris vėliau pas mus prigijo ir Nepriklausomybės laikais. Šis šūkis "valio" pirmiausia buvo pradėtas vartoti bene 1909 m. Seinų dvasinės seminarijos klierikų lietuvių vietoje lenkiško šūkio "vivat". Klierikai jį paėmė iš lietuviškųjų liaudies dainų, kaip vykusį pakaitalą vietoje rusiškojo "ura", vokiškojo "hurra" ir lenkiškojo "vivat" .Sugriuvus vokiečių planams, jų statutas lietuvių kalba savaime atkrito.

1918 m. pabaigoje pradėjus Vilniuje organizuoti Lietuvos kariuomenę, tuo pat metu buvo išleista brošiurėlė— **pėstininkams skirtieji lietuviškos komandos terminai.** 1919-1920 m. negalėjo būti produktingi mūsų karinei spaudai. Kovos frontuose, lėšų ir spaudos darbininkų trūkumas neleido daug užsimoti. Paskubomis teko išleisti **propagandinio, higienos pobūdžio ir karių mokymo leidinėlių.** Buvo išleista **maža brošiurėlė** ir iš 1919 m. mūsų karinių operacijų frontuose (paskutinės operacijos prieš bolševikus, vadinamos **Zarasų** operacijomis), **1919 m. gegužės 22 d.** pradėtas leisti savaitinis karių laikraštis **"Kariškių Žodis"**, kuris 1920 m. buvo pavadintas — **"Karys."** Jis ėjo iki pat 1940 m. pirmosios bolševikų okupacijos. Vokiečių okupacijos metu 1941 m. lietuvių didelėmis pastangomis "Karys" buvo atgaivintas **Vilniuje;** čia ėjo iki 1944 m. vasaros, o nuo metų pabaigos iki 1945 m. pavasario tremtyje, Berlyne ir Veimare. 1950 XI. 23. vėl atgaivintas Amerikoje. 1944 m. vasarą, traukiantis nuo užplūstančių rusų, "Kario" vienas numeris dar buvo išleistas Kaune, o nutolus nuo spaustuvių, vietoj "Kario" hektografu buvo išleisti du numeriai "Žygio Karys". Vienas Suvalkijoje ir antras Rytprūsių miškuose. Nepriklausomybės karų metu **šapirografuoti** laikraštėliai buvo leidžiami ir daugelyje Lietuvos kariuomenės dalinių, kurių populiariausias buvo 9 pėstininkų pulko **"Tėvynės Gynėjas".** Kai kurios dalys ir vėlesniais metais po karų leido savo šapirografuotus laikraštėlius.

Kovoms frontuose nutilus ir pradėjus kariuomenės pertvarkymą, didžiausias dėmesys buvo nukreiptas į **karinio mokymo knygų**-vadovėlių ir statutų ruošimą. Per 20 Nepriklausomybės metų šios rūšies knyga įdėjo į mūsų neperiodinę spaudą nemažą savo indėlį. Nebuvo tokios kariuomenės rūšies, kuriai nebūtų išleista statutų, mokymo vadovėlių ir kt. Sumėnėti jos atskirus leidinius dabartinėmis tremties sąlygomis neįmanoma, neturint čia pat šaltinių. Šioje apžvalgėlėje daugiausia dėmesio kreipiu tik į populiariąją mūsų karinę knygą: dailiosios literatūros, istorines ir kt., kurias mėgo skaityti ir mūsų visuomenė, ypač jaunimas.

Pirmasis 1914-1918 m. pasaulinis karas mūsų knygai davė keletą veikalų, net stambesnių, kurie buvo išleisti jau Nepriklausomybės metais. Jas parašė ne vien kariai, bet ir civiliai asmenys iš savo pergyvenimų. Gen. **Radus-Zenkavičius** parašė, stambų leidinį "Trumpas Didžiojo Karo eskizas", plk. **J. Petruitis** "Didysis Karas" (trys tomai), **G. Petkevičaitė** (Bitė) "Didžiojo Karo dienoraštis," kun. **P. Žadeikis** atsiminimus, **V. Bielskus** užrašus, vienas autorius "Vargo keliais" ir kt. Be to, mjr. **P. Rusecko** atspaudas "Vokiečių nelaisvėje" ir kt. Iš rusų pilietinio karo meto buvo išleista **Linkevičiaus** atsiminimų knyga "Sibiro batalionas" (apie lietuvių Vytauto Didžiojo batalioną Sibire).

Daugiausia karinės knygos davė Nepriklausomybės meto lietuvių karių gyvenimas. Bet trumpų brošiurų, buvo išleista psk. **Br. Zarankos** "Atsiminai iš Nepriklausomybės karų" plk. ltn. **J. M. Laurinaičio** redaguota liuksusinė knyga "Kareivis—Lietuvos Gynėjas", **Valiaus** "Tėvynės sargyboje", kelių autorių novelės, "Laisvės žygiai" ir "Penketas", **S. Lauciaus** drama "Signalas" (laimėjusi karinės dramos konkurse pirmąją vietą), **Vl. Andriukaičio** "Žvalgo užrašai", plk. **J. Petruičio** atsiminimai "Mūsų žygiai" (du tomai), plk. **A. Bironto** atsiminimai "Bermontininkai Lietuvoje," gyd. **Trumpausko** "Pagirio savanoriai", aklojo karo invalido **Pr. Dau-**

---

dai. Sovietų plieno produkcija pasidarytų lygi Amerikos, geležies produkcijoj pralenktų Ameriką, o taip pat ir kitose srityse būtų susilyginta. Tai rodo, kad Europa nėra jau taip nereikšminga ir ji daug gali nulemti taikos ar karo svarstyklėse, pereidama iš vienos pusės į kitą. Tad nieko negali būti aškiau, nieko negali būti tikriau: išgelbėjimas vakarų Europos nuo bolševikų invazijos — yra užtikrinimas ir pačios pergalės.

Atominė energija ir jos panaudojimas

DR. INŽ. J. VĖBRA

II. ATOMINIAI GINKLAI

1. Atomo skilimu pagrįsta bomba.

A. — Uranijaus — 235 bomba. Jau esame minėję pirmojoj šio straipsnio dalyje, kad Uranijaus izotopo — 235 branduolin gali patekti gana įvairaus greičio neutronai. Įsmigus į jo branduolį neutronui, U-235 atomas suskyla į dvi dali, kartu išmesdamas 3 ar 4 didelio greičio neutronus ir milžinišką kiekį energijos — šilimos, šviesos, ir įvairių kitų bangavimų pavidale. Ši U-235 atomo savybė ir buvo panaudota pirmosios atominės bombos gamyboje, kuriai realizuoti kariaujančių kraštų lenktynės prasidėjo 1939 metais.

Atomui sprogus, išmestieji neutronai, lėkdami milžinišku greičiu, susiduria su kitais U-235 atomų branduoliais, į juos įsminga ir juos susprogdina. Kiekvienas iš sprogusių naujų atomų išmeta po tris ar keturis neutronus, kurie, savo eilėj, susprogdina kitus U-235 atomus ir t.t. Prasidėjusioji reakcija vyksta **savaime:** sprogęs vienas atomas savo išmestaisiais neutronais susprogdina vieną ar daugiau kitų atomų, kurie sprogdami išmeta daugiau neutronų, susprogdinančių dar kitus atomus ir t.t. Pasidaro lyg ir pavienių, elementarinių, reakcijų ar sprogimų grandinė. Sakoma, kad turime reikalo su **grandinine reakcija.**

Kad grandininė reakcija nesustotų (sprogimų grandinė nenutrūktų), reikia, kad, atomui sprogus, iš jo trijų ar keturių išmestų neutronų bent vienas sutiktų savo kelyje U-235 atomo branduolį ir jį susprogdintų. Iš pirmosios gi šio straipsnio dalies žinome, kad medžiaga, net ir tokia tanki ir sunki, kaip uranijus, yra labai koringa. Tiesa, kietose medžiagose atomai yra susiglaudę, liečiasi vienas su kitu, bet gi atomo branduolio skersmuo apie 10.000 kartų yra mažesnis už viso atomo skersmenį. Tokiu būdu, net ir šio sunkaus metalo užimamoji erdvė yra beveik tuščia, ir atomo sprogimo metu išmestiesiems neutronams yra platūs keliai išlėkti į erdves, nesusidūrus su kito atomo branduoliu. Kuomet tai atsitinka, grandininė reakcija sustoja ir sprogimas neįvyksta. Sprogimo tikrumas priklauso nuo U-235 gabalo dydžio. Kuo U-235 gabalas didesnis, tuo neutronams per metalą, kelias ilgesnis, ir tuo didesnė tikimybė, kad jie pakeliui susidurs su dar nesprogusio atomo branduoliu ir jį susprogdins. Iš to seka, kad turi būti tam tikra riba, žemiau kurios, vienam-kitam U-235 atomui sprogus, jų išmestieji neutronai išsilaksto į erdves, neužkliudę kitų atomų branduolių; priešingai, U-235 metalo gabalui viršijant šią ribą, prasidėjusioji grandininė reakcija nenutrūksta, ir kelių milijoninių sekundės dalių laikotarpyje įvyksta viso gabalo sprogimas.

Prieš pradėsiant atominės bombos gamybą, buvo labai svarbu nustatyti šį "kritiškąjį" Uranijui-235 charakteringąjį tūrį, žemiau kurio ir prasidėjusioji reakcija savaime sustoja, o virš kurio sprogimas vyksta iki galo. 1942 metų pabaigoje, New Mexico tyruose, Los Alamos vietovėje, buvo pastatyta speciali atominei energijai tirti laboratorija, kurioje atliktieji bandymai parodė, kad greitas neutronas laisvai praskrieja uranijaus metalu apie 10 cm, iki sutinka savo kelyje uranijaus atomo branduolį. Iš čia sekė, kad kritiškasis U-235 gabalo tūris turėtų būti apie 15 cm skersmens rutulys, sveriantis maždaug 36 kg. Žymiai žemiau šios kritiškosios ribos U-235 gabalai nepavojingi, o didesnis gabalas neišvengiamai sprogsta, net ir savaime, nes erdvėje klajojančių neutronų visuomet yra, vienam gi tokio neutrono užgautam U-235 atomui sprogus prasidėjusioji reakcija staiga išsivystytų į milžinišką sprogimą.

Nustačius U-235 metalo gabalo kritiškąjį tūrį, paaiškėjo, kiek reikalinga šios retos medžiagos atominei bombai pagaminti. Šis kiekis turi būti žymiai didesnis, negu kritiškasis,— sakysime, apie 50 kg. Betgi natūraliniame uranijuje, kuris jau pats iki šiol buvo gana retas metalas (prieš II Pas. karą pasaulinė metinė uranijaus produkcija tesiekė 45,000 kg.), izotopo - 235 tėra tik 0,7%. Tad ji iš natūralaus uranijaus masės išskirti tikrai nelengvas uždavinys. Cheminės priemonės čia netinka, nes visi uranijaus izotopai turi tas pačias chemines savybes (vienodai yra įvairių reagentų veikiami). Izotopas-235 skiriasi nuo izotopo-238 tik nedideliu (apie 1,2%) atominio svorio skirtumu, kurimo ir teko pasinaudoti.

1919 m. izotopams skirstyti anglų fizikas F. W. Aston sugalvojo aparatą, kuris buvo pavadintas masių spektrografu. Šį aparatą tobulino ir plačiai naudojo daugelis tyrinėtojų. Masių spektrografe izotopų mišinys praleidžiamas pirma per stiprų elektrinį lauką, paskui per taip pat stiprų magnetinį lauką, statmeną elektriniam. Elektrinis laukas tuo labiau nukreipia to paties svorio atomus nuo jų pirmykštės krypties, kuo jie lėtesni. Panašiai elgiasi ir magnetinis laukas, tik priešinga kryptimi. Elektrinio ir magnetinio laukų stiprumą galima taip parinkti, kad elektrinio lauko išsklaidytus įvairaus greičio bet vienodo svorio atomus magnetinis laukas vėl surinktų į vieną tašką. Bet jei mišinyje yra įvairaus svorio atomų (pvz., to paties elemento įvairių izotopų), tuomet, paeiliui, elektrinio ir magnetinio lauko paveiktos, jų trajektorijos pasiskirsto pagal atominius svorius. Iš čia galimybė izotopus atskirti.

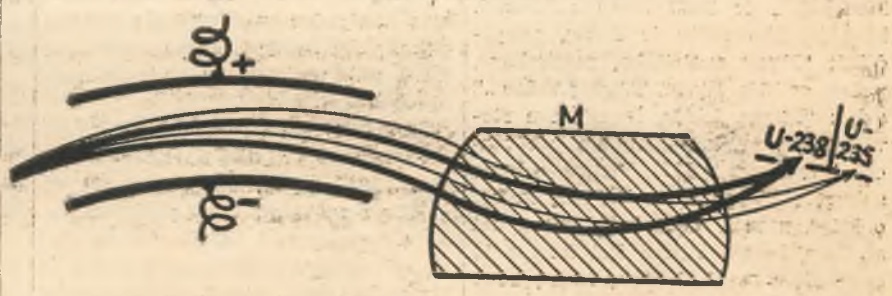

Masių spektrografas atliko didelį patarnavimą mokslui. Jo pagalba buvo išaiškinta ir išskirta daugelis įvairių elementų izotopų. Amerikiečiai šį laboratorinį aparatą 1943 metais perkėlė į pramonę ir panaudojo U-235 izotopui išskirti. **Oak Ridge** dirbtuvėse (oficialiai vadinamose Clinton Engineer Works), Tennessee valstybėj, buvo pastatyti šiuo principu milžiniški aparatai ir paleisti į darbą. Masių spektrografo našumas pasirodė labai mažas ir jo naudojimas dideliems izotopų kiekiams išskirti labai neekonomiškas. Buvo ieškota patogesnių būdų. Fizinių būdų medžiagoms skirstyti yra daug. Gana patogi **distiliacija** — medžiagos išgarinimas ir po to sekas garų sukondensavimas, juos ataušinant: lengvesnysis izotopas arba jo junginiai susikoncentruoja pirmalakose, o sunkesnysis — pasturlakose. Antras dažnai vartojamas būdas yra **elektrolizas:** medžiagos tirpalan įmerkus prokšteles, sujungtas su skirtingo ženklo tolydinės elektros srovės šaltiniu, įelektrinti atomai (jonai) keliauja vieni prie vienos plokštelės (elektrodo), kiti prie kitos ir sunkesnieji jų keliauja lėčiau negu lengvesnieji; šis izotopų greičio skirtumas gali būti panaudotas jiems atskirti. Elektrolizo būdu, palyginti, gana nesunkiai atskiriami vandenilio izotopai. Dujinių arba į dujas galimų paversti elementų izotopams atskirti sėkmingai naudojama **dujų difuzija:** dujų skverbimasis per labai mažas skylutes: kuo lengvesnis atomas, tuo jis greitesnis ir lengviau prasmunka pro mikroskopišką skylutę, koncentruodamasis pirmosiose kitapus pertvaros surinktose frakcijose. Yra ir kitas — taip vadinamas **šiluminės difuzijos** būdas: tarp dviejų stačių sienų, kurių viena karšta, kita šalta, praleidžiamas dujų pavidale skirtingų izotopų mišinys; sunkesnieji atomai ar molekulos koncentruojasi prie šaltos sienos ir pagal ją slenka žemyn, tuo tarpu kai lengvesnieji renkasi prie karštos sienos ir pagal ją kyla aukštyn.

Nebloga priemonė **garų centrifūgavimas:** kaip lengvesnė grietinė centrifūgoj atskiriama nuo sunkesnio pieno, taip ir lengvesnieji atomai (ar molekulos) atskiriami nuo sunkesniųjų, kurie renkasi centrifūgos pakraščiuos (periferijoj), tuo tarpu kai lengvesnieji išsiurbiami per tuščiavidurę centrifūgos ašį.

Bandyta distiliaciją ir centrifūgavimą apjungti viename procese, įrengiant dideliu greičiu sukamus distiliacijos bokštus.

Žemės plutoj uranijaus ištekliai nėra maži (beveik tiek pat kiek vario), bet jis labai išsisklaidęs, todėl jo dideliems kiekiams iš rūdos išskirti reikia nemažai pastangų. Didžiumą uranijaus JAV gauna iš Colorado ir iš Kanados — Didžiojo Lokio ežero srities. Uranijaus metalurgijos problema buvo gana greit patenkinamai išspręsta, bet jos išsprendimas nedaug tepriartino prie atominės bombos, nes bombai reikalingas uranijaus izotopas-235, kurio natūraliniame uranijuje tėra 0.7% ir kurio išskyrimas iš natūralaus uranijaus sudarė daug sunkesnę problemą. Uranijaus izotopui-235 išskirti JAV karo žinyba pradžioje pasirinko du būdu: elektromagnetinį ir dujų difuzijos būdą.

Pirmoji įmonė — jau minėtoji Clinton Engineer Works—buvo pradėta statyti 1942 m. rudenį, ant Clinch upės. Tennessee valstybėj, 233 kvadr. kilometrų plote. Ji buvo paleista į darbą 1943 metais. Joje dirbo nuo pat pradžios apie 75.000 nuo pasaulio izoliuotų darbininkų. Buvo pastatyta šimtai milžiniškų elektro-magnetinių mašinų, kurių kiekvienam elektromagnetui pagaminti buvo panaudota

---

niaus atsiminimai iš Nenpriklausomybės karų, kpt. **S. Urbono** "Kariūno atsiminimai (du tomai), karių dainų rinkinys su gaidomis "Dainuojame", **J. Norkaus** karinių dainų rinkinėlis (be gaidų), mjr. **P. Rusecko** redaguoti du stambūs tomai— savanorių kūrėjų atsiminimų rinkiniai "Savanorių žygiai", **St. Butkaus** redaguota savanorių kūrėjų knyga "Savanoris," **P. Biržio** "Karininkas Antanas Juozapavičius", kito autoriaus apie Kėdainių kautynes ir kareivį Povilą Lukšį, iš 1919 m. lenkų ruošto sukilimo Lietuvoje, **Papečkio** "POW Lietuvoje' 'ir kt. Pavadinimu "Lietuvos kariuomenė" buvo išleisti net trys leidinėliai ir vienas iliuostruotas albumas. Viena minimų knygučių buvo išleista pirmaisiais Letuvos Nepriklausomybės metais Amerikoje. Jos autorius **L. Natkevičius.** Be to, vaikams buvo išleistas iliustruotas albumas "Aš—karys."

Kariuomenės dalys bei įstaigos, minėdamos savo gyvavimo sukaktis, ypač 15 metų, irgi yra išleidusios knygų arba albumų kai kurios net stambius ir gausiai iliustruotus iš savo kovų ir gyvenimo. Tokiose knygose buvo dalių įsikūrimo apžvalgos, jų kovos ir karių atsiminimų. Tokias knygas yra išleidę: 1 pėstininkų D.L. K. Gedimino pulkas, 5 pėst. D. L. K. Kęstučio pulkas (net dvi), 6 pėst. Pilėnų Kunigaikščio Margio pulkas, 8 pėst. Kauno Kunigaikščio Vaidoto pulkas, 1 gusarų D.L.K. E. Jonušo Radvilos pulkas, Kariuomenės Teismas, Kauno karo komendantūra, Ryšių batalionas, Karo aviacija ir kt. Kitos dalys išleido atskirus savo priedus prie "Kario" savaitraščio.

(Bus daugiau)

apie 100 tonų sidabro. Bet ir šių kolosalinių įrengimų produkcija buvo gana maža. USA inžinierių dėmesį patraukė anglų propaguojamas dujų difuzijos būdas, uranijaus izotopui-235 išskirti. Buvo įrengta didelis skaičius kamerų, pertvertų nepaprastai tankiais iš storų atsparaus metalo plokščių pagamintais sietais (skylučių skersmuo vos 25 millimikronai—25 milijoninės dalys milimetro). Vienoj pusėj sieto įpumpuojami suslėgti sausi uranijaus garai; per sietą jie veržiasi gretimom kameron, iš kurios iščiulptas oras. Uranijaus izotopo-235 atomams esant lengvesniems ir greitesniems negu izotopo-238, pirmieji šiek tiek lengviau prasiskverbia per sietą ir antrojoj kameroj U-235 nuošimtis padidėja. Tačiau pakankamai koncentruotam uranijaus-235 izotopui gauti šią operaciją tenka pakartoti apie 4000 kartų. Tad visą šią mašineriją sudaro tūkstančiai galingų siurblių ir hektarais matuojamas nepaprastai brangių sietų plotas; visa tai aptarnauti reikia apie 25.000 darbininkų. Vis dėlto dujų difuzijos būdas uranijaus izotopams atskirti pasirodė ekonomiškesnis, negu perkėlimas elektromagnetinių masių spektrografų iš laboratorijos į pramonę. Šiuo metu Union Carbide a. Carbon Corp. pradeda statyti didelę (kainuosiančią apie 500.000.000 dol.) naują įmonę, Kentucky valstybėj, netoli miesto Paducah, kurioj, taip pat dujų difuzijos būdu, bus gaminamas uranijaus izotopas-235 atominių ginklų reikalams.

Išskirtas U-235 buvo siunčiamas, druskų pavidale, į Atominės Energijos Tyrimų Laboratoriją Los Alamos (New Mexico). Čia buvo nustatytas uranijaus izotopo-235 kritiškasis tūris, kuris laikomas paslaptyje, tačiau atrodo, kad yra artimas 15 cm diametro rutuliui, sveriančiam apie 36 kg. Žymiai mažesnis uranijaus izotopo-235 kiekis gali saugiai gulėti ilgus metus ginklavimo sandėliuose, žymiai didesnis — momentaliai sprogsta, išvystydamas iki tol žemėj nepatirtą temperatūrą ir slėgimą.

Atominių bombų konstrukcijos kompetentiškų žinybų dar neskelbiamos, tačiau manoma, kad pirmoji uranijaus bomba buvo sudaryta iš dviejų U-235 gabalų, kurių kiekvienas svėrė apie 23 kg. Vienas jų, žiedo pavidalo, apgaubtas storu plieno sluogsniu, buvo įmontuotas į patrankos vamzdžio laibgalį, o kitas — tarnavo sviediniu, kurio dugną sudarė storas ypatingai atsparaus plieno padas, su įsispraudžiančiais į patrankos vamzdžio graižtvas vario žiedais, o smailgalį — kadmijaus (į cinką panašaus metalo) kūgis. Užapakalyje sviedinio tilpo stiprus užtaisas, kurį padegus, sviedinys pasiekia uranijaus žiedą 1800 metrų į sekundę greičiau. Sviediniui įsmigus į žiedo kiaurimę, Uranijaus izotopo-235 masė prašoka kritiškąją ir įvyksta sprogimas.

Metalas kadmijus sulaiko neutronus. Iš jo pagamintas sviedinio smailgalys apsaugo uraninę bombą nuo perankstyvo sprogimo, kol dar tik nedidelė sviedinio dalis tėra įsmigusi į žiedo kiaurimę. Žiedą gaubiantis storas plieno kiautas turi panašų tikslą: jis sugražina atgal į uranijaus masę pirmuosius neutronus, apsaugodamas uraninį žiedą nuo išgaravimo ir išsitaškymo per pirmąją milijoninę sekundės dalį nuo bombos sprogimo pradžios.

Kaip žiedo plieninis gaubtas, taip ir iš kadmijaus pagamintas sviedinio smailgalys, gana efektingi, nors vis dėlto sprogimas įvyksta tik daliai sviedinio spėjus įsmigti į žiedo kiaurimę, ir didesnioji bombai panaudoto

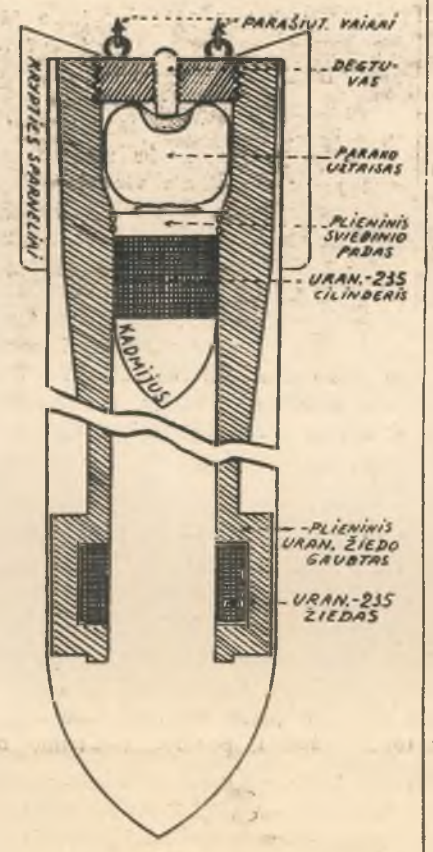

uranijaus dalis nuo nepaprasto sprogimo metu išsivystančio karščio (apie 10-15 milijonų laipsnių Celsijaus) išgaruoja, nespėdamas susprogti: garams išsiplėčiant ir U-235 branduoliams dar labiau nutolstant viens nuo kito, sprogimo išmesti neutronai išsisklaido nebesusidurdami su dar nesprogusiais U-235 atomų branduoliais r grandininė reakcija sustoja. Tokiu būdu, čia pavaizduotos uraninės bombos sprogimas labai nepilnas ir jai tobulinti lieka plačios ribos.

Uranijaus-235 sprogstamasis užtaisas (žiedas-sviedinys), parako užtaisas ir padegikas, kaip minėjome, įmontuoti į patrankos vamzdį, kuris aptrauktas storos skardos gaubtu ir aprūpintas skardiniais krypties sparneriais bei parašiutiniais vairais, sudaro oro topedą apie 60 cm. diametro ir pusaštunto metro ilgio, kuri sveria puspenktos tonos. Šios konstrukcijos bomba buvusi susprogdinta 1945 m. rugpiučio 6 d. virš Hirošimos, Japonijoj.

B. **Plutonijaus bomba.** Pirmosios šio straipsnio dalies pabaigoje minėjome, kad lėtam (apie 5-10 km. greičio per sekundę) neutronui įsmigus į uranijaus-238 branduolį, pastarasis pavirsta nepastoviu uranijaus-239 atomu, kuris tuojau pat išmeta iš savo branduolio vieną elektroną, pavirsdamas nauju — Neptunijaus atomu. Neptunijus taip pat nepastovus ir, savo eilėj, išmesdamas iš savo branduolio kitą elektroną, pavirsta dar kitu — Plutonijaus atomu. Plutonijus—gana pastovus naujas radioaktyvus elementas, kurio pusamžis siekia 20.000 metų (per 20.000 metų plutonijaus gabalas sumažėja pusiau: pusė jo savaime, palaipsniui, suskyla ir išsispinduliuoja į erdves). Greito neutrono užgautas, plutonijaus atomo branduolys skyla panašiai U-235 atomo branduoliui, atpalaiduodamas milžinišką energijos kiekį. Tad plutonijus taip pat gali būti panaudotas atominės bombos gamybai, netgi sėkmingiau, nes plutonijaus kritiška masė truputį mažesnė negu U-235 ir ji pagaminti iš natūralaus uranijaus lengviau, negu išskirti lengvesnįjį uranijaus izotopą. Dabartiniu metu plutonijus yra visiškai pakeitęs uranijų-235 atominių bombų gamyboje ir šią gamybą žymiai atpiginęs.

Pirmoji didelė įmonė plutonijui gaminti buvo pastatyta 1944 metais kalnuotoj Hanfordo vietovėj, prie Columbia upės, Washington valstybėj. Įmonės pastatai išmėtyti, saugumo sumetimais, 2600 kvadr. kilometrų plote. Pagrindinius gamybinius įrengimus sudaro 3 milžiniški "reaktoriai". Kiekvieną reaktorių sudaro 3 metrų storio betono sienomis (spinduliavimui sulaikyti) apsupti didžiuliai grafito blokai, su cilindrinėmis skylėmis natūralaus uranijaus stripams (rąstams) įtalpinti. Didžiulis uranijaus stripas padengiamas aliuminine skarda ir įstumiamas į jam skirtą grafito bloke skylę, kuri taip pat išklota aliuminijaus skarda. Aliuminijus — vienintelė šiam reikalui tinkanti medžiaga, nes nesulaiko neutronų. Tarp uranijaus stripo ir skylės sienų pasilieka labai mažas (apie 1 mm.) tarpas, per kurį pumpuojamas dideliu slėgimu aušinimo vanduo: aušinimo problema labai opi, nes kiekvienas uranijaus-235 gramo skilimas išskiria tiek šilimos, kiek pusketvirtos tonos sudegintų anglių, tad be labai stipraus aušinimo uranijaus stripai bematant susilydytų.

Natūraliniame uranijuje yra 0.7% uranijaus-235, kurio atomų branduoliai savaime sproginėja, išmesdami labai greitus neutronus. Šie greiti neutronai, lėkdami nuo vieno uranijaus stripo prie kito, per juos skiriantį storą grafito sluogsnį susiduria su anglies atomų branduoliais (grafitas yra anglies rūšis), pasidalina su jais savo kinetine energija ir sulėtėja. Lėti neutronai, patekę į kitą uranijaus stripą, įsminga į uranijaus-238 atomų branduolius ir juos transmutuoja į nepastovų uranijų-239—neptunijų—plutonijų. Ši reakcija vyksta lėtai ir į sprogimą neišsivysto, nes, kaip žinome, natūraliniame uranijuje mažai pastovaus uranijaus izotopo-235 tėra vos 0.7%. Plutonijaus irgi daug nesusidaro, nes nuo U-235 branduolių sproginėjimo atsiradę nauji lengvi atomai absorbuoja neutronus ir reakcija greit tiek sulėtėja, kad ją toliau tęsti neapsimoka. Susidarius vos 0.1% plutonijaus, uranijaus stripai iš grafitinio bloko išimami ir tirpinami rūgštyse. Iš tirpalo plutonijus (kurio cheminės savybės gana ryškiai skiriasi nuo uranijaus) išskrisdinamas tinkamai parinktais chemiškais reagentais. Atskyrus plutonijų, tirpalas valomas nuo barijaus, kriptono ir kt. uranijaus atomo "trupinių", uranijus iš tirpalo atgaunamas druskų pavidale, atgaivinamas į metalinį uranijų, gryninamas ir vėl liejamas į didžiulius stripus, kurie iš naujo kišami į reaktoriaus grafitinio blokos skyles, naujiems plutonijaus kiekiams gaminti. Gamyba, kaip matome, labai varginga ir lėta: visa milžiniška Hanfordo įmonė tepagamina vos apie 9 plutonijaus kilogramus per dieną. Kiek tobulesnį plutonijaus gamybos procesą naudoja kanadiečiai, mažesnio masto įmonėje prie Ottawa upės.

Darbininkai šios rūšies įmonėse turi būti stropiai saugojami nuo uranijaus ir plutonijaus spinduliavimo, kuris žmogaus organizmui nepaprastai kenksmingas: gamma spinduliai sunaikina kaulų smegenis, kuriose gaminasi kraujo ląstelės; šių spindulių paveiktas žmogus įgyja nepagydomą anemiją. Todėl šios rūšies įmonėse dauguma gamybinių veiksmų atliekami iš atstumo, painių elektriškų aparatų pagalba. Pavojingesnėse vietose laikomi narvuose kralikai ir pelės (jautresni radioaktyvių medžiagų spinduliams negu žmogus), darbininkų kraujas dažnai tikrinamas, dėvimi specialūs darbužiai ir t.t.

Plutonijaus bombų konstrukcija turėtų būti panaši U-235 bombos konstrukcijai. (Bus daugiau)

ATOMINIS LĖKTUVAS

Atomine energija varomas lėktuvas vėl pažengė priekin smagų žingsnį. Jungtiniame Karo Aviacijos ir Atominės Energijos komisijos pranešime visuomenės žiniai atidengta, kad didžios paslapties apgaubtas NEPA projektas (Nuclear Enegry for Propulsion of Aircraft) Oak Ridge, Tenn., vietovėje užbaigė teoretinio planavimo laikotarpį, kaip pakinkyti atominę energiją lėktuvui. Dabar belieka parengti brėžinius bandomajam atominiam varikliui. Šios srities žinovai pranašauja, kad tokio lėktuvo greitis sieks apie 2.500 mylių (val. 4.000 km. val.); o su vienu svaru U-235, kurio energija būtų tolygi 6.000.000 galonų aviacinio benzino (per 24.000.000 litrų), atomine energija varomas B-36 galėtų apskristi pasaulį 80 kartų.

Amerikos karo aviacija Korejos fronte, ieškodama keliuose priešo dalinių ir aprūpinimo vorų, naudoja nematomus spindulius, kurie labai panašūs infra raudoniesiems spinduliams.

Kaip mes pagerbėm Amerikos Nežinomąjį Karį

JOKŪBAS J. STUKAS

Praėjusiais metais gegužės 6 d. visiems amžiams Arlington Tautinėse Karių Kapinėse, Virginia valstybėje, buvo padėta paminklinė Amerikos Lietuvių Veteranų bronzinė, paauksuota lentelė, kuri milijonams liūdys apie lietuvių pralietą kraują dėl tautų laisvės ir teisingumo. Ta lentelė, su lietuviškais herbais ir simboliais, buvo paruošta rūpesčiu Newark, New Jersey, Amerikos Lietuvių Veteranų organizacijos ,ir ją pagamino Amerikos lietuvis dailininkas Jonas Subačius. Tuo buvo pareikšta aukščiausioji pagarba tam nežinomam kariui, kuris žuvo už mūsų kraštą — Ameriką.

Jau iškilmių išvakarėse iš tolimųjų ir artimųjų lietuviškų kolonijų rinkosi dalyviai autobusais ir automobiliais. Prieš pat iškilmes iš Carlyle viešbučio, Washington, D. C., lietuvių veteranų delegacijos buvo palydėtos policijos eskorto į iškilmių vietą. Kapuose oficiali mūsų veteranų delegacija buvo sutikta Prezidento Trumamo **asmeninės garbės sargybos** ir karo administracijos aukštų pareigūnų. Pažymėtina, kad iškilmės prasidėjo **Lietuvos Himnu,** kurį sugrojo didžiulis Amerikos kariuomenės orkestras. Po to, įteikiant paminklinę lentelę, Lietuvos įgaliotas ministeris Povilas Žadeikis pasakė atitinkamą žodį. Kapų viršininkas, Plk. R. J. Williamson, priėmė lentelę Amerikos valdžios vardu. Po to vyko invokacija, kuriai vadovavo Bayonne, N. J., lietuvių parapijos klebonas, Kun. Mykolas Kemėžis. Jis pašventino uždedamąjį ant Nežinomojo Kario kapo lietuvių trispalvį vainiką. Dedant Lietuvos ministrui vainiką, trimitavo trimitas ir buvo sugrotas Amerikos Himnas. Po to, dedant lentelę ir į trofėjų muziejų, skambėjo Nežinomojo Kario varpai. (Muziejų kasmet aplanko keletas milijonų žmonių, ir jie pamato lietuvišką paminklinę lentelę.)

Iškilmėse dalyvavo apie keturi tūkstančiai žmonių. Garbės svečių eisenoje dalyvavo, be anksčiau paminėtų, dar Latvijos įgaliotas ministeris Dr. Feldmanis, Lietuvos pasiuntinybės attachė Dr. Kajeckas, Chicagos Dariaus-Girėno ir Don Varno Lietuvių legionierių postų komandieriai, Baltimorės Liet. legionierių postų komandieriai, liet. karių motinų atstovės, ir paminklinės lentelės paruošimo komitetas: Jokūbas J. Stukas, pirm.; Vladas Kranauskas, Jonas Arlauskas, Petras Mitchell, Jonas Leliašius ir Al. Andriuškevičius.

Iškilmės buvo labai įspūdingos. Grojant Lietuvos Himną, ne vienam akyse pasirodė ašaros. Vėliavų miškas rodė prijautimą šioms iškilmėms iš daugelio organizacijų tarpo. Anot ministerio p. Žadeikio, tai buvo svarbus istorinis įvykis Amerikos lietuvių gyvenime!

Po iškilmių įvyko didelis bankietas puošniame Carlyle viešbutyje, Washingtone, kuriame dalyvavo 300 svečių ir buvo pasakyta daug reikšmingų kalbų. Svečių tarpe buvo daug įžymių žmonių. Šių eilučių autoriui teko garbė šiam bankietui vadovauti, kaipo komiteto pirmininkui.

Sekmadienio rytą Nekaltojo Prasidėjimo Bažnyčioje, Washingtone, Kun. Mykolas Kemėžis šia intencija atlaikė šventas mišias. Atitinkamą žodį pasakė vietinis Washingtono lietuvių kunigas Gedra. Beje, savaitę prieš dedikaciją, paminklinė lentelė buvo iškilmingai pašventinta Šv. Trejybės Liet. parapijos bažnyčioje, Newark, N. J., gerb. prelato Ig. Kelmelio.

Reikia sveikinti ir džiaugtis, kad Newark, N. J., Amerikos lietuviai veteranai sugebėjo suorganizuoti ir pravesti šias istorines iškilmes. Komiteto nariai nenuilstamai dirbo ištisus metus, rinkdami aukas, važiuodami į Pentagoną pasitarimams ir t.p. Jų didelio pasiaukojimo dėka buvo pagerbtas Amerikos Nežinomasis Karys ir mūsų brangioji tėvynė Lietuva!

JUOZUI BALČIŪNUI - ŠVAISTUI 60 METŲ

Mūsų vyresniosios kartos rašytojui, Lietuvos kariuomenės pulkininkui leitenantui ir ilgamečiui KARIO redaktoriui - kūrėjui Juozui Balčiūnui-Švaistui neseniai sukako 60 metų amžiaus.

Jubiliatas gimė 1891 m. kovo 18 d. Rokiškyje, neturtingoj staliaus šeimoje. Balčiūnų viso augo penketas vaikų. Juozukas mokėsi Rokiškio pradžios mokykloje. Savo iniciatyva ir veržlumu jis iš mažens mėgino ar bent galvojo mokytis virėjo, vėliau staliaus amato. Po 1905 m., pasikeitus sąlygoms ir vėl atgijus lietuviškajai spaudai, J. B. panūdo būti mokytoju. Jis 1910 m. įstojo Panevėžio mokytojų seminarijon, kurią baigė 1913 m. Apie porą metų buvo mokytoju Stačiūnuose. Karo eiga šį darbą sutrukdė. Vėlaiu, atsidūręs Rusijoje, dar mokėsi mokytojų institute Stavropolyje, o 1916 m. stojo Aleksiejaus karo mokyklon Maskvoje. Ją baigęs, 1917 m. J. B. pasirinko 254 pulką Jaroslavlyje. Tais pačiais metais buvo pasiųstas į Galicijos frontą, o 1918 m. sausio 5 d. grįžo Lietuvon, gyvai įsijungdamas valstybės atkūrimo darban. Rokiškyje jis buvo milicijos organizatorius, o vėliau Zarasų komendantas. Taip pat dalyvavo kovose su lenkais. 1922-1928 m. J. B. Lietuvos Karo Mokykloje dėsto lietuvių kalbą ir literatūrą, Lietuvos istoriją ir geografiją. 1928-1935 m. KARIO redaktorius, o vėliau, iki pirmojo bolševikmečio — karinio parengimo ir propagandos dalies vedėjas Kariuomenės Štabo Spaudos ir Švietimo skyriuje. 1944 m. pasitraukia iš Lietuvos tremtin, o 1949 m. atvyksta į JAV ir apsigyvena Čikagoje.

Pirmieji J. Balčiūno literatūriniai gabumai ėmė ryškėti dar mokytojų seminarijos laikais, o pirmasis jo kūrybos dalykas **"Laimė"** buvo išspausdintas ŠALTINĖLYJE 1912 m. Vėliau, jau būdamas Kaukaze, pradeda vis

daugiau rašinėti, bet visa tai žuvo karo ugžnyje. Grįžus Lietuvon, 1924 m. SKAITYMUOSE išspausdinama jo istorinė drama **"Lenkų karalaitė".** Vėliau, lektoriaudamas Karo Mokykloje ir studijuodamas Universitete filologiją, išverčia Dostojevskio romaną "Nusikaltimas ir bausmė". 1927 m. pasirodo jo išgarsėjusi **"Šilkinė suknelė".** 1930 m. — **"Naujan Gyvenimam", o** 1937 m. **"Meilės vardu."** Tremtyje: **"Rašau sau", "Siela laukia", "Paskutinį kartą tave klausiu."**

Rašytojas J. Švaistas nenuilstamai kuria, būdamas ir čia, Amerikoje, 1951 m. MARGUTYJE tilpusi novelė **"Savojo kraujo šauksmas".** Šiuo pat vardu novelių rinkinys atiduotas spaudai. Taip pat ruošiamos spaudai **"Parinktos lietuvių pasakos",** o **"Petras Širvokas žemėje, pragare ir danguje"** — dar teberašomas J. Švaisto veikalas, kurio nedidelę ištrauką šia proga paduodame mūsų skaitytojams KARIO skiltyse.

Šiame trumpame mielojo Jubiliato sukakties prisiminime neturime galimumo bent kiek plačiau apžvelgti jo kaip rašytojo, karininko ir kariuomenės kultūrininko permainingąjį gyvenimo kelią, nuveiktus darbus. Tačiau su malonumu norime iškelti ir prisiminti J. Balčiūno - Švaisto darbą, jo atsidėjimą ir rūpestingumą, apie septynerius metus jam redaguojant buvusį Lietuvos kariuomenės savaitraštį, prieš 32 metus gimusį ir tebegyvuojantį mūsų senąjį žurnalą — KARĮ. Per minėtįjį laikotarpį iš ikitol buvusio "valdinio", mažos apimties, vien kareiviams skirto laikraštėlio — jo redaktorius J. Balčiūnas KARĮ pavertė į rimtą, gyvenimišką, turiningą mūsų kariuomenės savaitraštį, duodamas kryptį ir galimybes vėliau jam palikti visų mūsų karių, jaunuomenės ir visuomenės mėgia-

BALYS AUGINAS

AMŽINAJAI MOTINAI

Daug pasaulyje žinau brangių metalų—
Auksą ir sidabrą, baltąją platiną...
Bet prieš T a v e lenkias karūna karalių,
Ir išminčių galvos, ir vergų bedalių—
Blanksta kalnai lobių marių ir žemyno!

Kūdikio akyse T u skaisti Aušrinė,
O širdy—lakštutės nuostabi giesmelė.
Prieš tą Obeliską Meilės Begalinės
Klaupia kartų kartos, lenkias minių minios —
Ir kaip ryto saulė, T u švieti jiems kelią, —

Trupa tvirtos grandys geležies ir vario,
Aižėja ir plienas—marmuras sudūli.
Gęstančiame žvilgsny žūvančio jau kario
T u spindėsi amžiais, lyg žvaigždė vakarė,
Ir sukepę lūpos T a u šnibždės — "MO-TU-LE..."

JUOZAS ŠVAISTAS

Mirties lydimas

(Ištrauka iš veikalo "PETRAS ŠIRVOKAS")

Paskutinį kartą pažvelgė Petras į azijatiškus miesto mūrus, į savo kareivines, toliau užmiestyje. Dvidešimt penkeri metai lazdų, muštro, katorgiškų žygių čia tame Sibiro slėnyje ir kitur po platųjį pasaulį. Visur su caro Mikalojaus miline ir kareivio apdaru.

Ir dabar tas pats apdaras ir kuprinė už pečių. Tik ant krūtinės dryžuoti įvairių spalvų kaspinėliai, belaiką medalius. Prie diržo mažas būgnelis pupsi. Pirmiau tampė ir mušė didžiulį pulko būgną, dabar kaipo dovaną gavo mažąjį. Labai jau prašė atsisveikindamas. Paprato ir pamėgo tą ritmišką būgnų trinksmą. Jis tiko visur: žygyje darniai palaikė ir lengvino kojas; kautynėse kvėpė drąsą, šaukiant durtuvų atakon; pavojaus metu ar skubiam reikalui esant budriai įspėdavo ir sukeldavo visą pulką; lauko teismo nuteistiesiems šiurpiai primindavo paskutines jų gyvenimo minutes.

Visa tai dabar jau praeitis. Daug suėdė ji sveikatos, drauge nusinešė ir pačius geriausius jaunystės metus. Kaip darganotą rudenį vidunakčio plėšikas. Graudu, bet nebepataisoma.

Valandėlę pastovėjo Petras ir nusisuko nuo rytų. Jis skubiai ėjo į vakarus. Kaip pėsčią buvo atvarę čion, taip pėsčiomis ir namo paleido. Tą rytmetį saulė tekėjo raudona ir apsiblaususi. Lėmė vėjuotą ir gal lietingą rudens pradžios dieną. Bet, namo grįžtant, vistiek pavasariu kvepėjo ir tie patys pavasario jausmai kunkuliavo krūtinėj.

Daug dienų jau buvo prastūmęs kelionėj, daug jų atžymėjo ant savo gumbuotos pakeleivio lazdos, bet vis dar tebemindė svetimą maskolių žemę. Vieną dieną apypiečiu atsisėdo pavargęs po medžiu šalia kelio. Galva kaip akmuo traukė prie žemės, akys nesulaikomai merkėsi. Tik staiga jos prasiplėtė, labai budrios pasidarė. Priešais, stačiai į jį artėjo tarytum moteriškė, apsigaubusi balta paklode. Pavidalas visai priėjo ir sustojo. Tuo metu praūžė šaltas smarkesnis vėjas ir plačiau atskleidė baltąjį uždangalą. O tai baisi stovėjo bestija. Nosis, veidas ir apnuogintos kūno dalys buvo šlykščiai mėlynos, kaip skenduolio. Plaukai, antakiai, blakstienos baltos, tarytum kalkpieny mirkytos. Dažnai landžiojo ilgas liežuvis, pajuodęs nuo mirštamų nuodų.

Petras tuojau suprato, kas čia per padaras, bet vistiek paklausė:

— Kas tu esi ir ko nori iš manęs?

— Esu Giltinė ir tave jau piausiu!

— Kad vieną kartą piausi, tai gerai žinau: kas užgimė, tas turi mirti. Bet, pasakyk, argi tau taip labai skubu jau? Gal galėtum palūkėti?

— Kodėl?

— Noriu savo kraštą pamatyti dar ir ten numirti...

— O kurgi tas tavo kraštas?

— Ten, vakaruose, kur saulė leidžiasi... Eisim, eisim ir rasim.

— Daug kraštų vakaruose... Iš ko gi aš pažinsiu, kad tu jau tikrai savajam krašte?

— Na tai tau! Labai paprasta: kai tik prieisim mano kraštą, tuojau pamatysim kryžių prie vieškelio, arba koplytėlę su šventaisiais.

— Bet nuobodu bus... Ką gi mudu šnekėsim beeidami?

— Žinoma, nekokia čia šneka tokioj draugystėj... Ale palauk — galėsim dainas dainuoti!

Sutiko ir eina abudu. Paėjėjo kiek, Petras vėl sako:

— Labai neišmintinga, kai aš pagalvoju: kodėl abudu mes turim vargti? Argi ne geriau būtų pakaitom?

— Kaip tai pakaitom?

— Nugi taip: kol tu dainuosi, tai aš tave nešiu, kai tu pabaigsi, tai aš dainuosiu, o tu turėsi nešti.

Vėl abu susitarė ir eina. Giltinė tuoj sėdo ant karevio kupros ir dainuoja. Padainavo kelias dainas ir sako:

— Jau aš daugiau nebemoku.

— Na, tai dabar tu mane nešk, o aš dainuosiu.

Užsisėdęs ant Giltinės, atsirišo būgnelį ir pradėjo mušti, pritardamas garsiai: "Drrra-ta-ta! Drrra-ta-ta! Kartais užtraukdavo karišką dainą, pulke dainuotą:

Už Uralo, už kalnyno
Saulė teka, teka, oi!
Mūsų kuopa ir kaimynai
Garsiai šneka, šneka, oi!
Imsim durklą ir muškietą
Kovai, žygiui tuoj.
Duosim priešui, kur tik kieta,—
Dūmai, šauksmas oi...
Bėgo priešas, mes laimėjom:
Skamba, groja, oi!
Jonas, Petras ir Paliejus
Tapo karžygiai kuopoj!
Mušėm persą, kirtom turkui
Vis skaudžiai, drąsiai.
Ir lenkų smarkiajam Gurkai
Įkrėtėm skalsiai.

Petras dratatavo, dainavo, kol priėjo kryžių. Giltinė vis nešė jį. Plaštaka parkrito jis po kryžiumi ir balsu ėmė šaukti:

"Viešpatie Jėzau! vėl tave išvydau savo žemėj, savo protėvių šalyje... Tu ant kryžiaus, aš po kryžium... Abudu mudu plaka ir kryžiuoja nedorieji žmonės.

"Gerasis Dieve, mirdamas pasigailėjai Tu latro, iš dešinės kabančio, pasigailėk ir manęs, jeigu jau atėjo mirties valanda. Per Tavo didžią kančią, baisią mirtį su latrais ir šviesų prisikėlimą iš numirusių suteik man visų nuodėmių atleidimą ir priimk į amžinąjį palaimintą gyvenimą. Amen."

Atsistojo. Šviesiau, lengviau buvo akyse. Pažvelgė į Giltinę. Toji tarytum šypsojosi. Sumanė Petras pasikalbėti dar:

— Sakyk, Giltinėle, ar galėtum tu sumažėti kiek?

— Galėčiau... Na tai kas?

— Ar galėtum pasidaryti, sakysim, tokia maža, kaip riešutas?

— Žinoma! Aš galiu pavirsti, kokia tik noriu. Aš galiu pro mažiausią plyšelį praeiti, jei man reikia.

Petras greit išsitraukė iš už aulo aštrų turkišką peilį, kurį buvo užmynęs mūšio lauke, ir pradėjo gręžti skylę ąžuolo stuobryje. Paskum pasidarė iš šermukšnio tokį kuolelį, kuris atitiko skylę.

— Na, tai pabandyk, įlįsk į šitą skylutę. Aš pažiūrėsiu, ar tikrai tu teisybę sakai.

Giltinė paklausė ir įlindo. Petras tuoj sučiupo akmenį ir užkalė kuolelį.

— Liki sveika dabar! Negreit bepasimatysim!

Susitvarkęs su Giltine, nuėjo į Vargužius — gimtąjį savo kaimą.

---

miausiu kariniu žurnalu, 1939 m. pasiekusiu 34.500 tiražo.

Pagaliau, dirbdamas aukštesnėse atsakingose mūsų karių švietimo bei kultūrinimo pareigose, plk. ltn. Juozas Balčiūnas rūpestingai perorganizavo ir tvarkė kariuomenės dalių bibliotekų reikalus, vadovavo populiariesiems kariuomenės pusvalandžiams per radiją, teatro spektakliams Valst. Teatre, vasaros poligone, paskaitoms bei karių ekskursijoms į mūsų gražųjį pajūrį.

Tad dabartinis, o ir jo vadovybėje anuomet dirbęs, KARIO redakcijos štabas šia proga linki Gerb. Jubiliatui sulaukti ilgiausių, laisvųjų, kūrybingų metų išvaduotoje mūsų tėvų žemėje. Jubiliato pareigingumas, kieta valia ir plati lietuviška širdis tebus ir mums pavyzdžiu ir nepalaužiamu ryžtu tęsti šią reikšmingą mūsų tautinę tradiciją, šį visų buvusiųjų redaktorių nuoširdžiai atlikto KARIO kūrimo, tobulinimo ir tolimesnio jo išlaikymo darbą. Tai vykdydami ir tęsdami, mes drąsiai ir atvirai kviečiame visus remti ir padėti tobulinti tai, kas buvo ilgus metus daugelio žmonių sukurta ir išlaikyta iki šiai dienai, nesigailint nei darbo, nei medžiaginių išteklių. KARYS yra ir bus visų mūsų!

Lietuvis karys su savo dalinio kariniuku (civiliai) Floridoje.

Amerikos Lietuvių Legiono Seimas

Gegužės 12 d. Hartford, Conn. įvyko Amerikos Lietuvių Legijono seimas, kuriame dalyvavo ALL štabo pareigūnai ir atstovai iš veikiančiųjų postų: 1-jo (Niujorko), 4-jo (New Britain, Conn.) ir 7-jo (Hartford, Conn.). Taip pat dalyvavo gausus būrys ALL rėmėjų-moterų (Ladies Auxiliary) ir kt. legionininkų. Kortinaitienei vadovaujant, rėmėjos surengė vakarienę liet. parapijos mokyklos salėje .Prel. Ambotas sukalbėjo maldą.

Po vakarienės, vakaro vadovo Z. Strazdo pakviesti, kalbėjo prel. Ambotas, ALL vado 1-is pav. W. Kortinaitis, adj. F. Norkūnas, ūkvedys Slokumas, 1-jo posto vadas P. Jurgėla, 4 p. vadas P. Schwarzas, 7 p. vadas V. Morkus ir kt. Visi kalbėtojai pabrėžė būtiną reikalą legioninkams uoliai veikti, remti JAV kovą prieš tautų pavergėjus, rūpintis Lietuvos išlaisvinimu. Šiuos reikalus vienodu jautrumu nušvietė tiek JAV-se gimę ir/buvę Amerikos kariai, tiek naujieji ateiviai Lietuvos kariai. Visi kalbėtojai išreiškė vieningą lietuvybės dvasią ir kovingą nuotaiką, kurią lydėjo gausūs plojimai.

Seimą atidarė ir vedė ALL vado 1-is pav. W. Kortinaitis, sekretoriavo adj. F. Norkūnas ir Z. Srazdas. AL Legijono štabo pareigūnai pranešė apie esamą štabo iždą, kt. turtą ir pasmerkė liūdną būvį, k. a.: štabo posėdžiai nebuvo šaukami, keli postai iškriko ir p. Postų vadai nušvietė savo postų veiklą. Visi 3 postai auga naujais nariais (Lietuvos kariais ir JAV kariais, II d. karo veteranais), kasmet dalyvauja JAV ir Lietuvos šventėse, turi savo atstovus vietos lietuvių taryboje, talkina BALFui, bendradarbiauja su liet. organizacijomis ir t.t. Be to, 1-sis postas su JAV, Lietuvos ir posto vėliavomis kasmet dalyvauja Žuvusiųjų Pagerbimo (geg. 30 d.) parade (prieš karą drauge su estų ir latvių karo veteranais ir savo orkestru, lietuviui vadovaujant baltų rinktinei). Seniau bendradarbiavo su ukrainų veteranais, sušelpė L-vos karo invalidus ir kelis kūrėjus-savanorius tremty. 4-jo posto atstovai nusiskundė, jog parade neįmanoma nešti Lietuvo vėliavą, kuri atskiriama nuo estradoje sustatomų Amerikos vėliavų ir verčiama pasilikti rikiuotėje su posto vėliava, o tai būtų lyg Lietuvos vėliavos įžeidimas. 7-sis postas yra gavęs Hartfordo Lietuvių Piliečių Klubo auką 400 dol. uniformai įsigyti. Visi postai sielojosi dėl ALL štabo neveiklumo ir nesirūpinimo legijono reikalais.

Amerikos Lietuvių Legijono štabas išrinkta šios sudėties: 1) vadas P. Jurgėla (L-vos kar. kūrėjas-savanoris, kpt.), 2) 1-is pav. Fr. Norcun (Norkūnas), JAV karys, I D. karo vet.), 3) 2-sis pav. A. Leonaitis (JAV k., II k. vet.), 4) adjutantas J. Liaukus (L-vos kpt.), 5) ūkvedys-iždininkas A. Urbonas (JAV k., I D. k. vet.), 6) teisėjas T. Sereika (L-vos kar. kapelionas ir pask. vyr. kapelionas), 8) inspektorius Z. Strazdas (L-vos kpt.), 9) gydytojas dr. J. Bučnis (JAV kpt.), 10) ginklininkas J. Bogušas (JAV, II D. karo vet.), 11) budėtojas A. Žemaitis (JAV ir L-vos pusk., I D. ir L-vos Nepr. karų veteranas). Naujasis štabas buvo tuojau prisaikintas ir įpareigotas. Jo vardu Jurgėla kvietė visus legioninkus įsisąmoninti Am. Liet. Legijono tikslą, uždavinius ir įsipareigojimus, pagyvinti postų veiklą, šalinti iškeltus trūkumus, o savo darbais kelti lietuvio legioninko garbę. Apsvarstyta dar kai kurie legijono reikalai. Po atskiro posėdžio ALL rėmėjos pristatė išrinktas savo pareigūnes. Pasveikinęs jas, vadas kvietė rėmėjas ir toliau taip pat uoliai veikti, bendradarbiaujant ir talkinant legijonui ir postams, ir padėkojo seimo rengėjams už darbus ir gražią tvarką. Baigiant seimą, karišKai pagerbta žuvusieji JAV ir Lietuvos ginklo draugai.

7-jam postui gražiai vadovauja II

JUOZAS MIKŠTAS

AUSTRALIJOS PALMEI

Palme, palme, pietų žemės medi,
Kaip grakščiai savo galvą keli,
Bet kodėl tu esi man bežadė
Ir nyki šioj saulėtoj šaly.

Išdidžiai tu žvalgaisi aplinkui.
Dunkso tyrai, pamėlę kalnai.
Ak, žinau, jie tikrai tau patinka,
Ir jiems nori siūbuot amžinai.

Tavo šaknys giliai čia įleistos.
Tau maloni ši saulė karšta.
Man čia viskas nemiela ir keista,
Pečius lenkia keleivio našta.

Jei tu augtum ant Nemuno kranto,
Je žaliuotum kur Vilniuj, Kaune,
Gal ir čia man pavėsių pleventum,
Ir kaip liepa gaivintum mane.

O dabar man esi kaip tos gėlės;
Žiedai puikūs—be kvapo švelnaus.
Nors egzotiškas tavo šešėlis —
"Ar pamėgai mane?"—nuolat klaus.

Palma, palme, karališkas medi,
Ar žinai, kaip man čia neramu.
Ir nostalgijos liūdnos baladės
Slegia širdį skaudžiu graudumu.

Kalba mūsų vyrai iš fronto

LAIŠKELIS IŠ SEOULO...

Mielas Juozai,

Tikrai nežinau, ką Tau ir berašyti. Man ir vėl tenka pergyventi sunkias dieneles. Raudonųjų puolimas mane užklupo apie 38-ją, kur mūsų pulkas gavo pirmąjį smūgį. Tačiau šį kartą, jau buvo kitaip negu praėjusiais metais šiaurės Korejoj. Mes jau nebėgome, palikdami priešui visą mantą. Įsakymas buvo pasitraukti, nors kovoti dar galėjome. Kartais man labai keistai atrodė vadų sprendimai. Trejetą kartų turėjau progos išlieti savo tulžį, bet tik vieną kartą "raudonosioms bezdžionėms" teko mano minosvaidžių ugnies prisiėsti. Labai nedaug savo vyrų praradome, nors tikėjomės, kad bus blogiau.

Manydami, kad mūsų tėra tik mažas dalinėlis, raudonieji vieną naktį buvo mus apsupę. Tuo tarpu mūsų ten buvo visas batalionas. Kada paryčiui mes kontratakavome, tai gal tik kokia dešimtis raudonųjų teištrūko iš to slėnio... Per paskutinę savaitę mano kuopa priešui padarė daugiau nuostolių, negu per visą karą. Tai buvo tikrai karšta savaitė.

Šiuo metu mano divizija yra rezerve. Esame Seoule ir einame gatvių sargybą. Tai tokios pas mane naujienos. Neperseniausiai gavau Tavo vo laišką. Tikiu, kad ir toliau manęs nepamirši. Linkėjimų viisems!

Tavo Algis

Seoul, S. Korea,
1951 m., gegužės 2 d.

LIETUVIO BALSAS IŠ KOREJOS

Kaip yra žinoma, tolimosios Korejos fronte, JAV armijos sudėtyje, kovoja ir lietuviai kariai, buvę DP ir neseniai atvykę Amerikon. Vienas tokių vyrų mums rašo:

Ypatingai malonią staigmeną man pateikė ta diena, kada sulaukiau vieną KARIO numerį. Kadangi jau keletas mėnesių, kai lietuviško žodžio man netenka išgirsti, tai buvo labai malonu nors lietuvišką laikraštį paskaityti.

Šiuo metu Korėjoje yra karių iš daugelio pasaulio kraštų. Ir visos tautybių grupės turi savo kalba kariškus laikraščius. Man buvo taip pat labai džiugu jiems pasigirti ir parodyti, jog ir lietuviai savo kariams leidžia laikraštį.

Malonius linkėjimus iš Korejos siunčiu KARIUI.

Lietuvis karys
V. PETRAVIČIUS".

Lietuvis legionierius St. R. su ginklo draugu bulgaru Indokinijoje, mažo miestelio prekyvietėje

PO BALTA KEPURE

IŠ PRANCŪZŲ SVETIMŠALIŲ LEGIONO GYVENIMO

SERŽANTAS X MLE 86613

Kiekvienais metais balandžio mėn. 30 dieną prancūzų svetimšalių legionas, kur jis bestovėtų — įguloje, žygy ar būtų kautynėse — kuoiškilmingiausiai švenčia tą dieną, nes tai jo šventė. Tą dieną prisimenama didvyriškas legionierių pasirodymas Camerone (Meksikoje) 1863 m. Tai statoma pavyzdžiu ateities kovoms.

Anais laikais Meksikos imperatorius Maksimilijonas, nebegalėdamas suvaldyti sukilusių meksikiečių nacionalistų, kreipėsi į Napoleoną III, prašydamas atsiųsti į pagalbą žmonių ir ginklų. Prancūzijoje tuoj buvo suorganizoutas ekspedicinis dalinys, kurį, kaip visada, beveik išimtinai sudarė legionieriai.

Šiam daliniui išlipus iš laivų, kapitonas Danjou su 60 legionierių ir dviem leitenantais buvo pasiųstas į priekį, kad ištirtų apylinkę, ar nėra sukilėlių.

Balandžio 30 dienos rytą jie susidūrė su 500 meksikiečių raitelių, kuriuos lydėjo trys pėstininkų batalionai. Vadinas, 63 vyrai prieš 2000. Legionas niekad nesitraukia iš kovos ir, jei negali nugalėti, miršta iki paskutinio.

Taip buvo ir su šiuo mažu daliniu.

Kapitonas Danjou, kuris savo kairiąją ranką jau buvo praradęs Krimo kare prie Sevastopolio ir nešiojo dirbtinę ranką, įsakė pasitraukti į netolimais buvusį Camerone ūkį, ten nedideliame kieme užsibarikaduoti ir gintis iki paskutinio vyro.

Meksikiečių pulkininkas, įsitikinęs, kad saujelė legionierių negalės ilgai laikytis, pasiūlė jiems pasiduoti, bet į tai kapitonas Danjou atsakęs:

— Mes turime šovinių!

Prasidėjo baisus šaudymas. Po kelių valandų apgulimo kapitonas Danjou įsitikino, jog jis su savo legionieriais yra pralaimėjęs, bet jam buvo svarbu išlaikyti legiono garbę. Visi turėjo jam prisiekti, kad greičiau nusižudys, bet nepasiduos į nelaisvę.

— Prisiekite man, mano draugai!

Visi dar buvę gyvi, o jų jau buvo pasilikę nedaug, vienu balsu atsakė:

— Mes prisiekiame!

Greit po to jis pats buvo mirtinai nukautas, ir vadovavimą perėmė pirmasis leitenantas Vilain. Po valandos kautynių tas irgi žuvo, o komandavimą perėmė vėliavos nešėjas leitenantas Maudet.

Apie vidurdienį meksikiečiams į pagalbą atvyko dar naujas batalionas. Kautynės paskutiniu momentu jau vyko durtuvais, nes nebeliko šovinių. Sužeistieji mirė nuo troškulio, kepinami saulės ir dusdami parako dūmuose...

Pagaliau, šeštą valandą vakaro, meksikiečiai įsiveržė į kiemą, bet neberado jau nė vieno legionieriaus, kuris dar sugebėtų gintis. Buvo telikę trys sunkiai sužeisti legionieriai.

Kada apie tai sužinojo komandavęs meksikiečių pulkininkas, iš nustebimo jis sušuko:

— Kaip? Tai viskas, kas išliko?!... Tai ne žmonės, o demonai!

Žuvusiems legionieriams buvo išreikšta pagarba.

Napoleonas III legionierių garbei liepė įrašyti Camerone farmos vardą į legiono vėliavą, o trijų žuvusių karininkų vardus išgraviruoti Invalidų Rūmuose. Kapitono Danjou dirbtina ranka buvo pargabenta iš Meksikos ir padėta į Legiono muziejų, iš kurio ji kiekvienais metais, per balandžio 30 dienos šventę, išnešama, ir prieš ją paraduodami legionieriai prisiekia eiti pirmtakų keliu.

-:-

Po skaudaus pralaimėjimo 1940 metais, kada Prancūzija pralaimėjo vieną mūšį, bet ne karą, aš su ketvirta legiono brigada buvau pasiųstas į Senegaliją, kur išbuvau iki Šiaurės Afrikos išlaisvinimo dienos.

Jeigu sąjungininkams pasisekė greitai užimti visas bazes Maroke ir Alžyre, kur nebuvo nei vokiečių, nei italų, daug sunkiau tai sekėsi padaryti Tunise, kur susidurta su besitraukiančia Romelio armija. Tad mūsų brigada iš Senegalijos irgi buvo skubiai iškviesta tiesiai į frontą Tunisan.

Atvykome kovo mėnesyje, kada saulė jau aukščiau pradeda kopti ir greitai džiovina upokšnius. Tas mumyse pakėlė nuotaiką, nors ir negavus amerikiečių žadėtų naujų ginklų ir į frontą turėjome eiti su senaisiais. Svarbiausia — niekas iš mūsų nenorėjo būti užmuštas pilname vandens, purviname griovyje.

Mes tuojau pat turėjome pakeisti ten išbuvusį du mėnesius legiono pulką ir pradėjome vaidinti troglodytus: kasėmės į žemę, ritinome akmenis, o viršuje pylėmė smėlį, apdengdami medžių šakom, kad vokiečiai iš oro nepamatytų.

Man su keliais legionieriais teko perimti žvalgybos postą su išraustomis skylėmis, kuriose pirmykščiai šeimininkai mums paliko pilna utėlių, blusų ir granatų...

Jokio poilsio. Kitą rytą, su 20 kg kuprine ant pečių, prakaituodami judėjome pirmyn, keikdami savo generolus ir diplomatus, jog mums neišrūpino "džypų" ir šarvuočių, kad nepastatė lauko pirties, kokias turėjo amerikiečiai, kad mūsų niekas neapipurkštė DDT milteliais; kad negalėjome, kaip amerikiečiai, žaisti futbolą, arba kaip anglai, truputį pakariavę, gerti arbatą. Reikėjo bet kokia kaina sulaikyti vokiečius, kurie, vidury pralaužę frontą veržėsi pirmyn, grasindami perkirsti komunikacijos kelius.

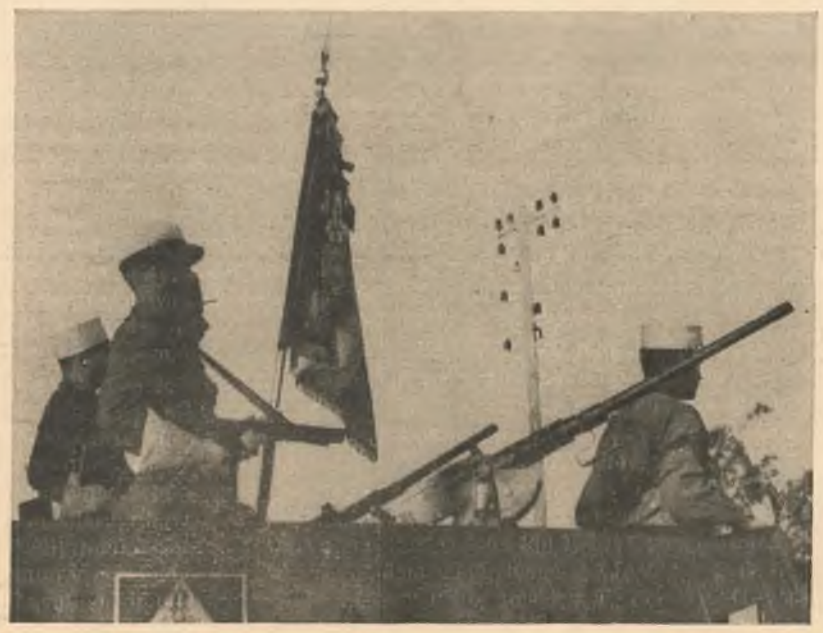

Prancūzijos svetimšalių legiono vėliava, apdovanota Prancūzijos, Anglijos ir Amerikos aukščiausiais ordinais, parade.

D. karo veteranas JAV kar. aviacijos karininkas V. Morkus, kurio žmona yra karo veteranė, tarnavusi JAV karo aviacijoje, ir veikli šio posto narė. Tai vienintelė lietuvaitė legijoninkė (ne rėmėja)!

Am. Liet. Legijoną sudaro lietuviai, tarnavę JAV ar Lietuvos ginkluotose jėgose (įvairių laipsnių kariai, šauliai, jūreiviai ir šiaip kovojusieji dėl savo krašto laisvės). Tiek legijono postus (skyrius), tiek naują ALL vadovybę sudaro kariškas lietuvių jaunimas ir senimas. Vienos tautos sūnūs, nors ir tarnavę skirtingų kraštų ginkl. jėgose, yra ginklo draugai, apsijungę į vieną org-ją, turi daug bendra ir ryžtasi siekti kilnaus ALL tikslo. —is

Pirmoji Lietuvos Kariuomenės priesaika

1919 m. gegužės 11 d. iš Kauno Bazilikos, po mišių, į Rotušės aikštę išėjo didžiulė procesija, vedama Žemaičių Vyskupo Pranciškaus Karevičiaus ir kitų aukštų dvasininkų. Tūkstantinė minia iš lėto slinko prie aikštėje išrikiuotų mūsų kariuomenės dalinių, sudarytų beveik vien iš savanorių. Pašauktųjų buvo dar labai maža. Minia su choru giedojo "Dievas mūsų gelbėtojas ir tvirtybė."

Vyskupas Karevičius pirmiausia prabilo į karius ir minią, savo kalbą pradėdamas pranašo Ezekiejaus regėjimu, Izraelio tautai per 70 metų esant Babilonijos nelaisvėje ir netekus vilties atgaivinti savo valstybę. Ezekiejus matė didį, kaulų pilną lauką. Ir papūtė vėjas, gyvybė įžengė į apmirusius kaulus, jie apsivilko kūnu, atsistojo ant kojų ir pasidarė jų didi kariuomenė. Ilgiau, negu izraelio tauta, be gyvybės ir be vilties buvo lietuvių tauta, tačiau ši diena parodo, kad mes gyvybę atgavę, atsidavę Tėvynės labui, įgysime sau teises tai gyvybei išlaikyti... Po vyskupo kalbos buvo atlikta pati priesaika.

Vyskupui Karevičiui atlikus priesaikos iškilmes ir palaiminus karius, Respublikos Prezidentas A. Smetona, vyr. kariuomenės vado gen. S. Žukausko, min. pirmininko M. Sleževičiaus ir kitų lydimas, apėjo kariuomenės dalinius ir pasisveikino su kariais. Respublikos Prezidentas kariams ir susirinkusiems savo kalboje pareiškė, kad šiandien jau niekas mums nebegali atimti vilties ir noro laisvai gyventi; kad Lietuvos valstybė turi būti ne tik laisva nuo užsienio priešų, bet ir bus laiminga viduje. Vyr. kariuomenės vadas savo žodyje pabrėžė, kad Lietuvos kariuomenė savo priesaiką ištesės, nors ir turėtų žūti. Po iškilmių parado, kariai grįžo į kareivines ir netrukus išvyko į frontą, padėti kovojantiems broliams.

Jau 1919 m. vasario 16 d. kai kuriose Lietuvos vietose buvo surengti kariuomenės paradai, bet šis V. 11. laikomas pirmuoju oficialaus pobūdžio, nes jame dalyvavo ir užsienio atstovai (JAV, Anglijos, Prancūzijos ir Vokietijos). O po priesaikos Kaune, kariai buvę prisaikdinti ir kitose įgulose ir pačiame fronte.

Gegužės 11 d. savanoriams-kūrėjams paliko neišdildomą įspūdį. 1931 m. balandžio 18-19 d.d. įvykęs Kaune pirmasis visuotinis Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų Savanorių Sąjungos atstovų suvažiavimas gegužės 11 d. pasirinko savo metine šventę ir ji buvo švenčiama ligi Lietuvos okupacijos. Pirmoji 1931 m. surengtoji šventė buvo "KARIO" paminėta specialiu numeriu.

St. Butkus

DAR NEVĖLU IŠSIRAŠYTI K A R Į

PRADEDAME SPAUSDINTI LIETUVOS VIETINĖS RINKTINĖS ISTORIJĄ

Sekančiam KARIO numeryje pradedame spausdinti buv. Vietinės Rinktinės štabo viršininko, Lietuvos kariuomenės artilerijos pulkininko O. URBONO kruopščiai parengtą autentišką medžiagą apie Lietuvos Vietinės Rinktinės organizavimą ir jos žiaurų likimą 1944 vokiečių okupacijos metais.

Patriotinė lietuvių karių politika ir nuotaikos, organizavimo sunkumai, vokiečių pinklės ir kova su lietuvių vadovybe slaptuose posėdžiuose Kaune ir Rygoje, savųjų intrigos, o pagaliau — brutalus Rinktinės nuginklavimas, kaip veidrodyje atsispindi šiam kariniai istoriniam plk. O. Urbono rašinyje, kuris eis per keletą KARIO numerių.

Pradedant nr. 8, atidžiai sekite KARĮ!

PRANEŠIMAS LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS KARO INVALIDŲ DRAUGIJOS NARIAMS

Lietuvos Nepriklausomybės Karo Invalidų Draugija prašo savo buvusius narius, kurie dar neprisiuntė ar pakeitė savo gyvenamąją vietą, prisiųsti savo tikslius adresus D-jos Pirmininkui BRONIUI TVARKŪNUI, 454 Marshall St., Philadelphia 23, Pa.

Naktį kapitonas pradėjo ieškoti savanorių, kad atgabentų vokiečių belaisvių.

Eiti, tai aš mielai norėjau eiti, bet grįžti... Inch Allah! (vienas Allahas težino).

— Kada pasieksi šiaudų krūvą, kuri yra prie upelio, paleisk dvi rakietas, — paaiškino man kapitonas. — Tada mes jus pridengsime artilerijos ugnimi. Paskui bus penkios minutės tylos ir per tą laiką turėsi su legionieriais įsiveržti į farmą ir paimti nelaisvėn bent keletą vokiečių.

Įsakymas labai paprastas. Tereikia tik nakties tamsoj surasti 20.000 hektarų plote tą šiaudų krūvą.

— Tik paimk gerai azimutą, — patarė dar kapitonas.

Vienuoliktą valandą visi buvome pasiruošę — lengvai apsirengę, su rankiniais automatais, revolveriais ir granatom. Palikome visus dokumentus, fotografijas, nuo apykaklės nusiėmėme puko numerį. Kai kurie pasiėmė virvių, kad būtų kuo surišti belaisvius. Visi mes buvome tikri, kad patys nelaisvėn nepakliūsime.

Po pusantros valandos žygio prieš mus pasirodė tamsus taškas. Aišku, kad tai buvo šiaudai.

Kaip buvo sutarta, paleidome dvi rakietas ir pasislėpėme dar ne visai išdžiūvusiame upelyje. Ilgai nereikėjo laukti. Priešais mus horizontas nušvito nuo sprogstančių sviedinių. Virš galvų girdėjome zvimbiant minosvaidžių "pakietus", siunčiamus priešui.

Paskui vėl viskas nutilo. Reikėjo skubėti.

Greitais žingsniais, pasikėlę mes pradėjome bėgti farmos link. Bent taip mes įsivaizdavome, kad toj vietoj ji turėjo būti. Neapsirikome. Jau matėme jos tamsius kontūrus, kaip staiga Borelli mane patraukė už rankovės ir, nė žodžios nasakydamas, parodė į krūmokšnį netoli farmos. Aiškiai buvo matyti žmogus, susisupęs į karišką milinę.

— Nejaugi tai Fritz, tikras Fritz, kokį jau seniai visi norėjome sutikti. O jis visai buvo nusigręžęs į kitą pusę ir, gal būt, snūduriavo, nenujausdamas, kad tik per kelis žingsnius nuo jo yra vyrai, kurie, kaip medžiotojai užtikę kiškį, pajuto didelį malonumą.

Per visų veidus nuslinko maloni šypsena. Vienu judesiu visi pasikėlė. Laimei, įmirkusi žemė buvo begarsė. Navarro atsiskyrė nuo grupės, ir.... mažas pasipriešinimas teįvyko. Išsigandęs vokietis greit iškėlė rankas į viršų.

Dabar reikėjo veržtis į namuką. Mouret įsirėmė į duris, su automatu rankoje. Prie silpnos lempos šviesos pamatėme, kaip dar du vokiečiai miegojo, palikę kulkosvaidžius prie kojų.

Buvo susidorota per pusę minutės. Belaisviai greit buvo pasiųsti į užpakalį. Dabar jau galėjome trauktis. Kaip tai visa atrodė paprasta, ir jei tik toliau taip sektųsi, tai būtų puiku.

Visiems buvo įsakyta veikti, kiek galima, tik šaltais ginklais. Tačiau vienas legionierius, iš susijaudinimo, iššovė. Tai sukėlė didžiausią triukšmą. Kituose pastatuose vokiečiai subruzdo. Už trisdešimt žingsnių nuo mūsų pasigirdo šauksmai, komandos ir prabilo kulkosvaidis. Tylėti nebegalėjome. Atsakėme granatom ir automatais. Toj vietoje nutilo, bet dabar visoj linijoj pasigirdo šaudymai iš vienos ir kitos pusės. Vokiečiai į orą pradėjo leisti parašiutines rakietas, kurios, palengva leisdamosios, akinančiai apšvietą visą apylinkę.

Muštis mums nebuvo prasmės. Įsakymas buvo aiškus, paimti belaisvių ir grįžti atgal. Mūsų belaisviai jau turėjo būti toli užpakalyje.

Tą naktį netekome Debesieux. Jis buvo užmuštas vietoje. Mirė neišleisdamas jokio balso, gal pats visai to nepastebėdamas. Kaip sakoma, mirė gražia mirtimi. O jis buvo drąsus ir niekad nebijojo mirties. Per didžiausius bombardavimus mėgdavo išlįsti laukan ir skaityti sprogimus. Jis buvo ištarnavęs legione 25-rius metus.

Buvo dar ir kitas vyras dingęs. Tai Perczik. Bet rytą jis pasirodė pulke, atsitempdamas dar vieną belaisvį.

— Kur tu jį pagavai? —klausinėjo kapitonas.

— Aš nežinau.

— Kur tu dingai per ataką?

— Aš buvau upelyje drauge su kitais. Kai jie nušliaužė pirmyn, aš sekiau, bet pamačiau, kad pasimečiau nuo grupės. Aš išėjau prie tilto, kur pamačiau stovintį vokietį. Jam po nosim pakišau automatą... Tada jis nurodė kelią atgal į mūsų pozicijas.

Perczik visada blogai orientuodavosi, bet paimti belaisvį, tai jis visus pralenkdavo.

MacARTHURAS — SEPTINTASIS

Amerika buvo ir yra laisvo žodžio kraštas. Nuo balandžio mėn. pradžios, kai, niekam to nelaukiant, buvo paleistas iš savo aukštųjų pareigų gen. Douglas MacArthuras, kilo tokia žodinė kova, kokios, greičiausia, nežino ne tik Amerikos, bet jokio krašto istorija. Ją mes sekėme kasdien per radiją, spaudoje ir televizijoje. Mums ne tik patartina, bet ir būtina susilaikyti nuo per karštų savo simpatijų ar antipatijų pareiškimų. Laikas yra geriausias gydytojas ir jis pasakys, kas buvęs teisus.

Tačiau gen. MacArthuras nėra vienintelis, kurio pašalinimas sukėlė tokią audrą. Greičiausia jis ir ne paskutinis šioje eilėje, nes prieš jį 6 žymūs generolai JAV istorijos būvyje yra nesutikę su savo viršininkų nuomone ir atsikalbinėję prieš valdžią.

Andrew Jackson susikirto su prezidento Monroe vyriausybe 1818 m., I-me Seminole kare. Jacksonui buvę leista persekioti indėnų (Seminole) karius į ispanams priklausančią Floridą, bet neliesti ispanų karišķųjų postų. Nekreipdamas dėmesio į įsakymą, jis užėmė dvi ispanų tvirtoves (St. Marks ir Pensacola). Atrodė, kad prasidėsiąs karas su Ispanija, kurio vyriausybė labai nenorėjusi. Tačiau visuomenė jam labai pritarė. Ir kai po metų Ispanija Floridą perdavė JAV, jis tapo tikras herojus, o po 9-rių metų jis buvo išrinktas Amerikos prezidentu.

Zachary Taylor per savo 40 metų karinę tarnybą buvo laikomas blogu taktikos žinovu, bet laimėdavęs mūšius. Meksikos Karo metu (1846) prezidentas Polk ir jo kabinetas smarkiai kritikavę Taylor dėl meksikiečiams suteiktų pasidavimo sąlygų po Monterrey mūšio. Ir nors vyr. štabo v-kas gen Winfield Scott atėmė jam dalį kariuomenės, tačiau šis su likučiais lamėjo Buena Vista pergalę 1847 m., o po dviejų metų jis buvo Baltuosiuose Rūmuose.

Winfield Scott patraukė visuomenės dėmesį, griežtai kritikuodamas gen. A. Jackson. 1828 m. jis iškilo viešumon, atsisakydamas vykdyti vyr. vado gen. A. Macomb įsakymus. Tačiau, nežiūrint to, jau 1841 m. jis pats tapo vyr. štabo v-ku ir barėsi su karo ministeriu W. Marcy dėl Meksikos karo vedimo. 1852 m. jis buvo nominuotas prezidentu, bet pralošė Franklin Pierce. Išėjo į atsargą 75 m. amžiaus 1861 m.

George B. McClellan, būdamas vos 34 metų amžiaus, iškilo viešumon pilietinio karo pradžioje. Greit jis vadovavo Patomac armijai, o 1862 m. birželio mėn., negaudamas pastiprinimų, buvo priverstas pasitraukti nuo gen. Lee stipresnių jėgų. Jo priešiškas elgesys prez. Lincolno ir jo vyriausybės atžvilgiu buvęs toks triukšmingas, kad 1862 m. jis buvo atleistas iš pareigų. 1864 m. demokratai jį pasirinko prezidentu, bet Lincolnas McClellaną triuškinančiai nugalėjo.

Leonard Wood įstojo į armiją kaip gydytojas ir nepaprastai pasižymėjo Ispanijos - Amerikos kare (pakeltas pulkininku) ,o 1910-14 metais buvo vyr. štabo viršininku. Nors jis buvo karinio pasirengimo šalininkas, tačiau jo viršininkai dažnai su juo nesutikdavo. 1917 m. grįžęs iš Prancūzijos jis apkaltino karo ministerį Newton D. Baker ir štabo V-ką nesugebėjimu ir reikalo nežinojimu. Nors 1920 m. buvo numatytas respublikonų kandidatu į prezidentus, bet konvencijos rūme grupė asmenų pasiūlė Warren G. Hardingą. 1921 m. atsistatydinęs, jis tapo Filipinų gubernatoriumi.

William Lendrum Mitchell, būdamas vos 19 metų, tapo jauniausiu JAV armijos karininku, o Pirmojo pasaulinio karo gale jau pasiekė brigados generolo laipsnį ir Karo Aviacijos v-ko vietą. 1920 m., būdamas Oro Tarnybos v-ko padėjėju, jis pradėjo kovą, kad aviacija būtų atskirta nuo kitų ginklų rūšių. Su savo jaunais pilotais jis ypač kovojo prieš laivyną ir demonstratyviai nuskandino vokiečių atimtą drednautą ir kreiserį. Nežiūrėdamas savo v-kų įspėjimų, jis kovą tęsė, griežčiausiai kaltindamas Karo ir Laivyno ministerijas. Jį teisė karinis tęsmas, atėmė teises 5 metas, ir jis atsistatydino, kaip lakūnų ir visuomenės didvyris. Mirė 1936 m. Po dešimties metų, 1946 m., kai istorija įrodė jo pažiūrų teisingumą, jam buvo suteiktas Kongreso Garbės Medalis. Teisme, teisusiame Michellį, dalyvavo ir jo vaikystės draugas gen. Douglas MacArthur, kuris vienintelis balsavo, kad Mitchell yra nekaltas.

A. B.

AVIO TECHNIKOS NAUJIENOS

Devynios tonos iš oro

Paskutinių bandymų metu Karo Aviacijos Medžiagų Bandymo Vadovybė, sutrumpintai AMC, F. Bragg, N. C. vietovėje, suderinus 6-ius 100 pėdų parašiutus, numetė iš 2.000 pėdų aukščio 9-to krūvį, tuo pasiekdama naują rekordą.

Naujas fotografijos aparatas

AMC foto inžinerijos laboratorijos bando naujausią foto aparatą, kuris iš oro gali fotografuoti, gamindamas žemėlapius. 85 svarų oro akis su 400 pėdų ilgumo filma galinti automatiškai nufotografuoti 7.000 kvadratinių mylių žemės paviršiaus plotą.

Modernus diesel variklis

AMC pranešė, kad ištobulino naujo tipo dieselinį variklį, kuris lygiai gerai veikia, naudodamas diesel alyvą, sprausminių variklių kurą, žibalą ar 100 oktanų aviacinį benziną.

Ištobulintas automatinis pilotas

Westinghouse Elektros B-vė, bendradarbiaudama su AMC ginklavimosi laboratorijomis, parengė naują elektrinį "co-pilotą", kuris ves sprausminį naikintuvą bet kokio oro metu kautynių manevruose, mažiau sekundės tikslumu. Naujasis išradimas tilps dabar statomame Lockhead F-94C lėktuve. Šis išradimas sveria tik 1/3 senojo įtaiso svorio.

AIR FORCE.
Gegužės mėn. 1951 m.

Korėja. Komunistų atramos bazės amerikiečių gazolino bombų ugnyje

POGRINDŽIO SPAUDA NACIŲ OKUPACIJOS METU

(Tęsinys iš nr. 4-5)

K. PELĖKIS

Pogrindžio spauda pakelia balsą prieš visas nacių skelbiamas mobilizacijas

Ilginti pralaštą karą savo ir svetimų tautų žmonių aukomis — buvo vienas pagrindinių Hitlerio tikslų. Bandyti geruoju ar prievarta įtraukti į karą pavergtų tautų vyrus, žadėti ir niekuomet savo pažadų netesėti — tai sena nacių daina. Tą gerai žinojo visos pavergtos Europos tautos, nors ne visos buvo tam pakankamai atsparios. Didžiausias pastangas dėjo naciai įvairiomis priemonėmis suverbuoti vadinamuosius SS legionus. Jų eilėse, daugiau ar mažiau savanoriškai kovojančius, mes matėme: milijoninę rusų (Vlasovo) armiją, šimtus tūkstančių ukrainiečių. Į SS dalinius jiems Belgijoje pavyko įtraukti 60.000 vyrų, Prancūzijoje apie 100.000. Pabaltyje (Latvijoje ir Eestijoje) taip pat, esant ypatingoms sąlygoms, buvo sudaryti SS legijonai.

Lietuvoje nacių planai, sumobilizuoti į SS legionus lietuvius, nuėjo niekais, nors mobilizacija buvo skelbta net 4 kartus!

Tvirto lietuvių tautos, Vyr. Lietuvos Išlaisvinimo komiteto ir ypač pogr. spaudos priešnaciško nusistatymo dėka buvo išgelbėta dešimtys tūkstančių jaunuolių nuo beprasmės mirties ir vargų fronte. Pasaulio opinijoje Lietuvos vardas nebuvo suteptas, ir lietuvių tautos kova dėl savo nepriklausomybės susilaukė nuoširdžių simpatijų. Lietuvių tauta, nors būdama nacių pavergta ir jų prievartaujama, nepasidavė jų gundymams ir nepasakė savo 'taip.'' Kaip atsakė lietuvių tauta į mėginimus ją sumobilizuoti, matome kad ir iš šios pogrindžio spaudoje paskelbtos žinutės:

"Saugodami žmones nepriklausomai Lietuvai, atmetėme ir antrąją: 1912-1918 ir 1925 m. gimimo vyrų mobiliziciją. Todėl turime ruoštis atlaikyti ir antrąji civilverwaltungo smūgį. Pirmąji jaunimas garbingai atlaikė. Į rytus vokiečiams tepavyko išsiųsti 4 statybos batalijonus ir kelias mažesnes grupes, viso apie 2500 vyrų, arba tik 4 - 5% tais metais gimusiųjų."

Negeriau sekėsi naciams ir su kitų metų gimimo vyrų mobilizącija. Tai galima suprasti iš šios ištraukos:

— "Kaip eina mobilizacija? — Vėžio žingsniu. 1919-1924 m. gimusieji ligi galo lieka ištikimi savo pirmajam apsisprendimui — stoti, kai pašauks nepriklausomos Lietuvos vyriausybė. Į sušaukimo punktus atvyksta tik po vieną kitą."

Pogrindžio spauda visada budėjo ir laiku painformuodavo karšto jaunimą apie naujus okupantų mobilizacinius ketinimus:

"Atspausdinti surašymo lapai 1912-1918 ir 1925 m. gimusiems vyrams. Lauktina, kad surašymas tuč tuojau bus pavestas atlikti miestuose —adresų biurams, kur jie yra, Arbeitsamtams ir maisto kortelių kontoroms, o valsčiuose — savivaldybėms.

Tai pasirengimas naujai aštuonių klasių mobilizacijai. Mūsų atsakymas toks pat, kaip ir į pirmąją — nestoti ir daryti viską, kad į sąrašus nepakliutumėm."

Mylįs laisvę ir nepriklausomą gyvenimą lietuvis nenorėjo būti paklusnus nacio įrankis. Nenorėjo kariauti už tą, kuris jį kankina, žudo, kuris naikina jo turtą, kuris atėmė žemę ir kuris, pagaliau, žada jį, laimėjęs karą, kolonizuoti ar išgabenti į svetimas šalis.

"Mobilizuojamas lietuvis suprato vokiečių planus ir savo uždavinius. Jau tarė sykį, kartoja antrą ir trečią: Keliausiu, vargsiu, daug pakelsiu ir net mielai žūsiu, jeigu mano kraštui Lietuvai bus naudos, jeigu tautai nuo to švystels nepriklausomo gyvenimo bent spindulėlis. Bet matau: tie, kuriems jėgas turiu aukoti, jie mano žemę išnaudoja ir dar niekina, žudo. Tai ir aš čia liksiu, su visais gyvensiu, su visais kentėsiu, o jeigu teks, ir žūsiu, bet savoj žemėj. Taip man Dieve, padėk!"

Vienas įtakingas lietuvių pogrindžio spaudos organas šitaip nusako priežastis, kodėl lietuviai nestoja į vokiečių organizuojamus SS legionus:

"Svarbiausia nusistatymo prieš SS legioną priežastis tegali būti suprantama tam, kas pažįsta lietuvių tautos charakterį. Tai gaivališkas prieš SS nusiteikimas, kuris gali būti palygintas su lietuvių nusista-

KAI KOMUNISTAI UŽĖMĖ CHUANGĄ

ARTHUR GOODRIEND

(Pabaiga)

Visa tai, kas vyko per pirmuosius šešius mėnesius, buvo taip palaipsniška, kad nekėlė jokių abejonių. Kada kompartijos vadas reikalavo ginklų, žinių ar maisto, šis darbas buvo vykdomas kaimo seniūno ar šeimų vyresniojo. Tuo būdu ant jų, bet ne ant komunistų krito ir neapykanta. Tačiau partijos vadas netinginiavo. Jis skubiai rengė turto sąrašus. Kiekviena šeima turėjo savo eilę. Pradžioje ėjo 6 šeimos, su daugiau kaip 100 mou (mou yra lygu apie 6,819 ha, ar 17 akrų). Toliau sekė "turtingi ūkininkai", valdę nuo 70 ligi 100 mou, kurių susidarė apie 25 šeimos. Trečioje eilėje sekė "vidutiniokai", 60 šemų turėję nuo 30 ligi 70 mou. Dar žemiau lygiavosi 40 "vargšų trobelninkų" šeimos, turėjusios tarp 5-30 mou. Penkiolika kaimo bežemių šeimynų stovėjo sąrašo apačioje. Tai buvo "Mokesčių ir Nusavinimo Didžioji Knyga." Joje žemės savininkai ir turtingieji buvo vadinami engėjais ir liaudies priešais. Vidurinės klasės padėtis priklausė nuo įrodymų ir nuo visagalinčios kompartijos vado nuotaikų.

Šiuos sąrašus sudarius, uždarame "Vargšų Ūkininkų S-gos" susirinkime buvę išrinkti labiausiai bendruomenėje nemėgiami žemės savininkai. Prieš jų kiekvieną buvo parengtas raštiškas skundas, paremtas tikrais ar išgalvotais skundais. Buvę susitarta, kaip šiuos ūkininkus apkaltinti sekančiam visuotiniam kaimo susirinkimui. Šiame susirinkime kaimo seniūnas paklausė, ar kuris nors iš ūkininkų neturį skundų. Tučtuojau trys "Biedniokų S-gos" nariai, kiekvienas kartodamas tą patį, lyg papūga, apkaltino iš anksto numatytas aukas. S-gos nariai kaltino aukas žiauriai, o kaltinamųjų pastangos save apginti iššaukė šauksmus: "Jokių atsiprašymų! Jis yra liaudies priešas! Užmušk jį! Atimk jo žemę!"

Pirmame neapykanta įerzintos minios žaidime vadas pasirodydavo tik tuomet, kai jam atrodė, kad jis galįs pamesti minios valdymo pavadžius. "Išvenkime kraujo praliejimo", jis užsistodavo kaltinamuosius. "Gal pakaks kalėjimo bausmės šiems piktadariams."

Pirmasis baudžiamasis susirinkimas sudarė įspūdžio, kad ne naujoji vyriausybė, bet patys žmonės baudžia savo priešus. Buvo jaučiama pakelta nuotaika, kad bereikšmiai kaimo žmogeliai bendruomenėje pradėjo pajusti savo svarbą. Vienok, nė vienas nenujautė pikto, kuris slėpėsi žiaurioje kompartijos vado taktikoje: atskirti komunistų priešus, po keletą atitinkamais laikotarpiais, pradedant labiausiai nemėgiamais kaime. Greitis didėjo po pirmojo valymo. Sekantieji septyni ūkininkai, kurie dėl savo sąmojaus ir doros buvo mylimi ir gerbiami visų kaimiečių, buvo sekančios kompartijos parinktos aukos. Mat, tikrąjį partijos darbą nebuvo galima pradėti, ligi jie nebuvo sunaikinti. Kadangi gyventojų dauguma juos vertino ir gerbė, nuo tiesioginio puolimo pagal iš anksto sudarytus kaltinimus, buvę atsisakyta ir pasirinktas tikresnis būdas. Dėl vienos ar kitos priežasties, ir tik po vieną atskiru laiku, šie septyni vyrai buvo išsiųsti į kitas provincijas, kur neturėjo pažįstamų ir draugų.

Nežiūrint šių atsargos priemonių, po tam tikro laiko žinios apie jų likimą buvo visiems žinomos. Vyriausybės žygis jų atžvilgiu buvo toks žiaurus, kad kaimiečiai šioms žinioms sunkiai tikėjo. Anie įtakingieji vyrai buvo paskelbti šnipais, kenkėjais, liaudies priešais ir po parodomojo teismo jiems buvusi paskirta mirties bausmė, juos nužudant brutališkiausiu būdu.

Dabar kompartijos lyderis kaime galėjo laisvai siautėti. Kiekviename susirinkime vyko teismas, tačiau tik vienas ar kitas buvo atskirai kaltinami. Ūkininkai, vadovaujami "Biedniokų S-gos" narių, buvo verčiami ir skatinami mesti kuo žiauriausius skundus kaltinamiesiems. Ar kaltinamasis kada nors apgavo vargšą, nusukdamas iš jo kiaušinį, ar javų saują? Ar skolino kada nors pinigus už plėšikiškus nuošimčius? Ar jis reikalavo už žemę aukštesnės, negu įstatymas leidžia, nuomos. Reikalavimai prieš kiekvieną kaltinamąjį žemės savininką buvo keliami, reikalaujant ne tik

tymu prieš graždanką (rusų raidyną. Aut.), trukusį 40 metų. Lietuviai SS legioną sutinka kaip partijos kariuomenę. O partija lietuvių akyse tai ne Vokietija. Su partija susijusios visos okupacinės ksriaudos. Su partijos auklėjimu ir jos politine praktika yra susijusi antibažnytinė ir antireliginė propaganda. Lietuvių jaunimas, kilęs ir išaugęs giliose religinėse tradicijose, gaivališkai purtosi SS legiono ideologine įtaka, priesaikom ir t.t."

Panašiai šiuo reikalu kalba ir kitas slaptas lietuvių atsišaukimas:

"Vokiečiai nesupranta, kad lietuvis daugiau 20 metų dėvėjo savo karišką uniformą, nešiojo savus ženklus ir kad šiandien lietuviui yra gėda būti bet kurios svetimos kariuomenės samdiniu ar prievarta pastatytu kareiviu."

Netgi šiandien (1944 m. liepos mėn.) vokiečiai nesupranta, kad lietuvius galima į kariuomenę suspiesti tik paskelbus nepriklausomą Lietuvą. O vokiečiai vis dar tebesilaiko senų, neišmintingų pažiūrų, kad lietuvius galima, kaip bandą suvaryti į kariuomenę, į Reicho darbus."

POGRINDŽIO SPAUDA PARODO NACIŲ TERORĄ IR NETEISYBES

Pogrindžio spaudoje, it veidrodyje, atsispindėjo tikrasis nacių veidas. Jų žiaurūs darbai retai telikdavo neužfiksuoti. Štai keletas ištraukų, iš kurių galima pažinti naeių "darbelius" šiame jų "išlaisvintame" krašte:

Lietuvos gyventojų žudymas

"1943 m. birželio mėn. vokiečiai įvykdė nematytą žiaurumą. Valkininkų valsčiuje jie sudegino lietuvišką Pirčiupio kaimą, drauge su 120 žmonių.

Atvykę SS banditų daliniai, tie daliniai, į kuriuos nori ir lietuvius prievarta įtraukus, paversti į save panašius banditus, išrikiavo aikštėje visą kaimą. Atskyrę vyrus ir 2 metų berniukus į vieną vietą, moteris su kūdikiais į kitą vietą, varė po 15-20 žmonių į namus, kuriuos užrakindavo ir padegdavo padegamomis kulkomis. Gyvieji turėjo žiūrėti šio baisaus reginio, kol sulaukdavo savo mirties eilės. Motinoms metant iš padegtų namų savo kūdikius, vokiškieji banditai juos mesdavo atgal į ugnį. Veik visą dieną rudieji barbarai vykdė šią baisią egzekuciją, kol visus gyventojus išžudė. Gyventojai nesislėpė ir nebėgo, nes nieko pikta nebuvo padarę."

Apie rudųjų ekspedicijų siautėjimą randame tokių aprašymų:

Rudieji bolševikai siaučia.

"Naujo SS ir policijos vado Harm ir komisarų Wulf ir Hingst kruvinoji ekspedicija, sudaryta iš 5.000 iš Lenkijos atgabentų SS-inkų, nusiaubė beveik visą už administracijos linijos buvusį plotą ir pasiekė net Kaišiadoris. Pradėjo Švenčionių apskričiu, iš kur išvežė per 2000 žmonių. Po to nusiaubė Svyrių apskritį, Pabradę, Nemenčinę, Lentvarį, Trakus, Valkininkus, Varėną, Eišiškes, Perlojų, Žiežmarius ir t.t.

Ekspedicijai atvykus į vietą, išjungiami visi telefonai. Lietuvių policija suimama ir nuginkluota išlaikoma visą operacijos metą. Į Valkininkus vykstąs ekspedicininkų traukinys buvo nuleistas nuo bėgių. Nuvykę gyventojus rado išbėgiojusius, įstaigas tuščias. Nuo Varėnos ekspedicija pasipylė kautynių tvarka po 50 m žmogus nuo žmogaus. Perlojiečiai taip vykstančius ekspedicininkus pasitiko iš miško kulkosvydžių ugnimi į sparną. Tik sulaukę trijų batalionų pagalbos, ekspedicininkai išdrįso žygiuoti. Mišką iškrėtė, bet jame nieko nerado. Sen. Trakus ekspedicija sudegino.

Eksp. gaudo kiekvieną užkluptą apsuptame plote. Paleidžiami tik iš išvaizdos netinkami jokiam darbui ir kai kurie tanautojai. Visi kiti vyrai ir moterys, daugiausia 15-20 metų, išvežami."

Pavartę pogrindžio spaudos puslapių, rasime dar tokių žinučię:

— Svyrių apskrityje naciai išžudė 1.1000 gyventojų per vieną parą.

— Rudieji plėšikauja.

— Visi Lietuvos kalėjimai perpildyti.

— Suimtieji skubinami siųsti į Konc. stovyklas ir t.t.

(Pabaiga kitame nr.)

atsilyginimo, bet ir bausmės. Šiuo laiku kompartijos vadas jau nerodė jokio pasigailėjimo. Pradžioje iš kaltinamųjų buvo atimama žemė ir namai. Po to pinigai, drabužiai, baldai, namų apyvokos reikmens, darbo įrankiai ir pagaliau visas maistas. Trisdešimts šeši žemės savininkai ir turtingesniųjų ūkininkų šeimos, buvo palikti be cento, be žemės ir be pastogės. Vidutiniokams buvo šiek tiek geriau. Baigus civilius teismus, didesnės pusės 150 kaimo šeimų gyvenimas buvo sugriautas. Ir tik dabar prasidėjo tikrasis siaubas, su po to sekusiais kruvinais teismais.

"Mokesčių ir Nusavinimo Didžiosios Knygos" autoriai, prieš šią knygą surašydami, kelius mėnesius gilinosi į kiekvieno vargšo atmintį, rinkdami tikrus ir tariamus nusikaltimus. Partijos bendradarbiai buvo klausinėjami, ar kaltinamasis juos mušė? Ar būdavo šeimyninių ginčų tarp kaltinamojo šeimos narių ir kaltintojo? Ar kaltinamasis, tai žinodamas, blogai elgėsi su savo tarnais? Ar šio kaltinamojo šuo kada nors įkando vargšą ar jo gyvulį? Teismų metu visi šie kaltinimai buvę pateikti visuomenei. Vargšams ir bežemiams visi šie parodymai buvę priminti ir, dažnai prieš jų valią, jie buvę verčiami liudyti net prieš savo kraujo gimines viešuose susirinkimuose. Šiuo metu kaimo seniūnas paskelbė, kad bausmė būsianti mirtis, bet ne gailestinga kulka ar kardu, bet užplakimu. Pvz., mažame Honan kaime 20 žmonių buvo mirtinai užplakti.

Pao-Fu pareiškimu, jo tėvas buvęs įrašytas vidutiniokų ir jam nebuvę pateikta jokių kriminalinių nusikaltimų. Tačiau vieną dieną "Biedniokų S-gos" būrys įsiveržė į jo ūkį ir jį išsivedė. Aštuonius mėnesius jo žmona maldavo kompartijos vadovą suteikti žinią apie jos vyrą. Vienok ji nieko nesužinojo. Pagaliau ji grįžo į savo tėvo namus kitame kaime. Jos vyro trys broliai, nepakeldami teroro, pabėgo. Jų žmonos su vaikais grįžo į savo tėviškes. Ir taip, iš 150 kaimo šeimų visas šimtas buvo išblaškytas. Pao-Fu teigimu, kai žmonių užplakimas ligi mirties buvęs baigtas, tada kompartijos vadas jau laikė visą kaimą už gerklės. Jeigu kuris kaimietis dalyvaudavo mirties vykdyme, tada tokį vadas jau turėjo savo žnyplėse. "Jūs esate pažymėtas", primindavo jam vadovas, "ir jeigu Komintangas kada nors grįžtų, tai jūsų likimas užantspauduotas... Savo ir šeimos gyvenimui ir gyvybei apsaugoti, jums lieka tik viena: remti naująją demokratiją."

Naujoji partijos linija visu svoriu gulė ant "Biedniokų S-gos" pečių. Jos nariams buvo pažadėtas aukščiausias atlyginimas: geriausia žemė, geriausias maistas, žymiausios tarnybos ir visa garbė. "Tačiau — didžiausia garbė jūs laukia fronte", atidengė naują argumentą partijos vadas. "Jeigu jūs nesmogsite tiesiai į priešą pietuose, tad viskas gali žūti, ką jūs esate laimėję." Nuo šio momento buvo skiepijama fronto svarba. "Biedniokų S-gos" darbai kaime baigėsi, o jie iššygiavo į karinės mankštos stovyklas, netoli provincijos sostinės. Po kelių savaičių, su tūkstančiais tokių pat iš kitų kaimų biedniokų, jie srovėmis tekėjo į pietus, į milžinišką "Atlik ar Mirk" karinę organizaciją, į smogiamuosius naujosios demokratijos dalinius.

Kaimas dabar visiškai pasikeitė. Nė vienas žmogus nebūtų galėję tiksliai pasakyti, kaip tai įvyko. Įtakingieji senieji vyrai, žemės savininkai ir turtingieji buvo nužudyti, lygiai kaip ir didžioji dalis vidutiniokų. Kaimo jaunimas buvo išvarytas į karą. Nebuvo kaime šeimos, kuri nebūtų šio teroro nepaliesta. Kaime liko tik šmėkliškos būtybės vidutinio ir senesnio amžiaus vyrų ir moterų, iš vargšų ir bežemių ūkininkų grupės. Ir šie vieną dieną, dirbdami laukuose, išgirdo varpo skambėjimą, šaukiantį juos į susirinkimą. Baimė ir rūpestis uždengė jų akis. Kiti panašūs susirinkimai sekė mirtį, užplakimą ir jų sūnų netekimą. Jau ūkininkai turėjo ir naujus priežodžius, kaip: "Jeigu jūs valgote komunistų ryžius, tad gyvensite tik pusę metų", arba, "Turčių gėrybės, o vargšų gyvybės — viskas eina frontui." Tačiau kompartijos vado žinios buvo tokios puikios, kad žmonės netikėjo savo ausimis. "Draugai", jis pareiškė "šaknys buvo pašalintos ir dirva paruošta sėjai. Iš turtingųjų išnaudotojų mes atėmėme per 6000 mou žemės. Šiandien mes pradedame žemės išdalinimą "Neturtingųjų S-gos" nariams, kurių vaikai yra fronte."

Kaip dažnai tokios geros žinios, panašios į šias, pasikeisdavo į blogį! Anksčiau kompartijos vadas

— Ukrainiečių Mokslų Akademija JAV-se pradėjo reikšmingą darbą — eilę paskaitų ir pasitarimų, skirtų Ukrainos santykiams su kaimynais moksliškam nagrinėjimui. Šį pavasarį buvo suruošta pora paskaitų, skirtų santykiams su rusais ir lenkais nagrinėti. Rusų pažiūras dėstė Harvardo profesorius, Rusų Instituto vedėjas, Dr. Mykolas Karpovič. Lenkų istorinius santykius su Ukraina dėstė žymusis istorikas, Fordhamo profesorius ir Lenkų Mokslų Instituto vedėjas Dr. Oskar Halecki. Rudeninį paskaitų ciklą pradėti yra pakviestas lietuvis amerikietis istorikas,, LAIC direktorius adv. Kostas R. Jurgėla. Jis sutiko paruošti paskaitą, "Ukraina ir Lietuva."

Atviras laiškas gen. V. Nagiui

Į Tamstos atvirą laišką, tilpusį "Drauge", 1951 m. balandžio 2 d. Nr. 78, adresuotą man lietuvių invalidų šalpos reikalu, turiu atsakyti sekančiai:

1) Bendrasis Amerikos Lietuvių Šalpos Fondas įvairių buvusių Lietuvoje ar tremtyje įstaigų skyrių atskirai nešelpė ir savo darbe visuomet visus traktavo vienodai, nedarydamas jokių išimčių. BALFas šelpė visus vienodai, ar tai būtų karininkai, teisininkai, profesoriai, mokytojai, proprofesionalai ar dirbtuvių ar ūkio darbininkai. Kaip karitatyvinė organizacija, jai lygiai rūpėjo visi lietuviai, nežiūrint jų politinių ar religinių įsitikinimų. Kam pašalpa buvo reikalinga, tas ją gavo ir gauna.

2) Tamsta sakote, kad Lietuvos valdžia duodavo karo invalidams pensijas ir Invalidų Sąjunga turėjusi pavyzdingą ūkį ir t.t. Atstatyti tas sąlygas invalidams čia Amerikoje BALFas negali, nes Lietuvoje invalidai naudojosi valstybės globa ir privilegijomis, o BALF yra privati organizacija ir tokiam uždaviniui finansiniai nėra pajėgi.

3) Lietuvos karo invalidai, praradę savo sveikatą kovodami už Lietuvos laisvę, turėtų ieškoti materialinės pagalbos per Lietuvos atstovą p. Povilą Žadeikį, Washingtone. Jis iš užšaldytų Lietuvos kapitalų galėtų atšildyti reikalingas sumas ir jomis suteikti pašalpą nusipelniusiems Lietuvos karo invalidams. Kiek man žinoma, latviai ir estai Amerikoje iš savo užšaldytų kapitalų yra gavę šimtus tūkstančių dolerių šalpos reikalams. BALF iš užšaldytų kapitalų jokių sumų negavo.

Kadangi tūkstančiai lietuvių buvo patekę į vargą, BALFo tikslas buvo visus, kiek galima sušelpti ir palengvinti jų sunkią tremties naštą, todėl BALFo šalpai skiriamos sumos ėjo našlaičiams ir vaikams, ligoniams ir invalidams, seneliams, mokslą einančiam jaunimui ir asmenims laikinai patekusiems į vargą šelpti. Ta linkme BALFas ir toliau tęs savo darbą ir veiklą ir, aišku, jis negali užmiršti invalidų, kuriems, kaip ir praeityje visuomet teiks pagelbą pagal reikalą ir savo pajėgumą. BALFui labai svarbu, kad Amerikos lietuvių visuomenė visuomet domėtųsi jo veikla ir ją nuoširdžiai remtų. Juo didesnis bus susidomėjimas lietuvių šalpos darbu ir jo reikalingumu, juo didesnė bus ir jo parama invalidams ir kitiems.

Dėkodamas už nuoširdų susidomėjimą lietuvių šalpos darbu, priimkite mano geriausius linkėjimus visiems buvusiems Lietuvos invalidams ir kartu gilios pagarbos pareiškimą.

Kan. Prof. J. B. Koncius
BALF Pirmininkas.

Pirmasis KARIO koncertas Amerikoje

KARIO redakcijos surengtasis koncertas praėjo, palyginti, gražiu pasisekimu. Gegužės 20 d. Švabų salėn susirinko arti pusės tūkstančio žmonių. Buvo gausu tiek senųjų lietuvių, tiek vėlesniųjų ateivių-tremtinių. Svečių tarpe, ypač buvusių karių, matėsi atvykusių ir iš kitų valstijų, iš tolimųjų vietovių, o taip pat keletas mūsų vyrų iš JAV armijos eilių.

Koncerto pradžiai žodį tarė KARIO vyr. redaktorius kpt. Simas Urbonas. Pasveikinęs vakaro svečius ir visus KARIO bičiulius, redaktorius trumpai priminė, kad mūsų tautos istorija esanti pilna nuolatinių kovų, neapsakomų kančių ir karo vargo. Visais amžiais ji reikalavusi ir šiuo metu tebereikalaujanti iš Lietuvos sūnų didžių žygių, brangių kraujo aukų. Mūsų spaudos, o juo labiau KARIO, esąs uždavinys—palikti po savęs, įamžinti tų žygių ir kovų kuo ryškesnius pėdsakus, jų dvasią, istorines aplinkybes; nes netolimoji praeitis ir dabartis po mūsų, nesustojamai sruvenančio laiko būvyje — taip pat paliks istorija. Toliau buvo priminta, kad prieš pusmetį čia, Amerikoje, atgaivintas mūsų senasis žurnalas, gimęs lygiai prieš 32-jus metus, Nepriklausomybės kovų dienomis, dabar vėl pradeda sujungti senaisiais tradiciniais ryšiais visus buvusius ir esamus mūsų karius, visus lietuvius, išblaškytus po platųjį pasaulį. Kad dar glaudžiau sujungtų artimiausius KARIO bičiulius, redakcija turėjo tikslo rengdama ir šį pirmąjį savo koncertą, kurio visus dalyvius dar kartą nuoširdžiai sveikinanti.

Toliau buvo pakviestas tarti žodį Lietuvos gen. konsulas Jonas Budrys. Savo nuoširdžiam pasveikinimo žodyje gen. konsulas pabrėžė, kad Great-Necko tremtiniai, besodindami gėles ir medžius, persodino ir prigydė čia, Amerikoje, ir mūsų lietuviškąjį ąžuo-

Pagaliau dar buvo perskaityta keletas mūsų karių sveikinimų iš JAV armijos, iš Korejos fronto ir iš KARIO skaitytojų Belgijoje. Toliau prasidėjo pati koncerto programa, kurioje dalyvavo: solistai — Juzė Augaitytė, Aleksis Vasiliauskas, Violeta Pranskus, o taip pat "Aitvarų" kvartetas, vadovaujamas pianisto A. Mrozinsko, Harmonijos ansamblis, vad. V. Pranskus, ir dramos aktoriai —V. Žukauskas ir A. Katiliūtė. Koncertui akomponavo A. Mrozinskas, konferavo V. Žukauskas.

Jau pačioje pradžioje simpatinga koncerto publika šiltai sutiko mūsų menininkus, ir ši jauki, nuoširdi nuotaika tebesitęsė per visą dvejeto valandų koncertą. Nuotaikingai, smagiai visa surišo kariškai jumoristinis V. Žukausko konferavimas. Visas koncertas praėjo patriotinėje lietuviškoje dvasioje, nes daugiausiai vyravo mūsų liaudies ir karinės dainos ir kiti pan. kūriniai.

Ši pirmąji KARIO koncertą palankiai įvertino ir visa vietinė lietuvių spauda.

---

pranešė, kad kariuomenės vadovybė ves naujus kelius, teiks jiems medicinos pagalbą ir padės nuimti derlių. Taip, tai įvyko, ir ūkininkai yra buvę laimingi. Bet viso to vaisius: kariuomenė pasiėmė jų vaikus, išsivesdami juos naujai išvestais keliais, kartu su visu derliumi. Koks gi velnias slypėjo šiame naujame pažade? Partijos vadas suramino jų baimę ir abejones aiškiu veiksmu. Naujieji žemės savininkai buvo išvardinti prie seniūnijos namų. Šeimos, kurios vakar neturėjo 5 mou, staiga gavo 15, o kaimiečiai, kurie savo gyvenime neturėjo nė pėdos žemės, tapo išdidžiais savininkais anksčiau buvusių turtingųjų dirvų. Šiuo metu kaime viešpatavo tikras džiaugsmas, apvainikavęs žmonių pasiaukojimą didžiausiu atlyginimu: padarydamas vargšą brangios žemės savininku.

Ūkininkai savo padidintose žemės normose dirbo taip sunkiai, kaip niekada savo gyvenime. Nuo ryto ligi vakaro, susilenkę ant kastuvų, jie sodino meilės derlių, kurio ilgėjosi šimtmečiais. Ir jie nesusidūrė su naujais mokesčiais, sunaikinusiais visas jų viltis, ligi derlius nebuvo suvežtas į jaujas. Žemės išdalinimas, laimėjęs draugus komunizmui, taip pat nešė lygiagretį pažadą, kad jeigu mokesčiai ir nebus visai panaikinti, tai bent žymiai sumažinti. Nuėmus pirmąjį derlių, šios viltys subyrėjo. Mokesčių rinkėjai, apsiginklavę naujais duomenimis, veržėsi į naujakurių židinius. Naujosios vyriausybės mokesčiai buvo penkis kartus didesni, negu Komintango. Nuo 1 mou žiemos kviečių ploto reikalaujama 35-50 catties (kiniečių javų svorio matas), o taip pat papildomai 40-50 catties nuo vasarojaus derliaus, kas anksčiau neįėjo į valstybinių mokesčių sritį. Tik apie 100 carties žalių grūdų liko kiekvieno asmens išmaitinimui.

Partijos vadas kalbėjo apie jų sūnų narsą fronte ir apie jų išlaikymo būtinumą; apie maišus javų, reikalingų naujai demokratijai saugoti ne tik nuo Komintango, bet ir nuo kerštingųjų amerikiečių. "Tai yra brangiau, negu keli javų maišai," jis šaukė "brangiajai žemei apsaugoti!"

Išsiblaškęs vienas ūkininkas paklausė, tai kas seniai graužė visų valstiečių sąmonę. "Tačiau, drauge", jis stenėjo, "kur yra mūsų nuosavybės dokumentai? Mes apdirbame daugiau mou, negu galėjome svajoti, bet be nuosavybės dokumentų — kaip mes galime žinoti, kad ši žemė yra tikrai mūsų? Gal būt, gandai yra pamatuoti, kad ne mes, bet vyriausybė yra tikroji žemės savininkė?" Partijos vado akys pervėrė ūkininką. Jo žodžiai išsiveržė lyg kulkosvaidžio šūvių srovė: "Kur yra tas žmogus, skleidžiąs šiuos gandus? Kas iš jūsų slepia šiuos liaudies priešus? Kada jūsų sūnūs žūva fronte, o priešas žada nukirsti jūsų galvas, kodėl jūs klausotės piktų kalbų ir murmėjimo? Yra gėda naujosios demokratijos sūnums ir dukroms turėti avių galvas, o kraują, lyg vandenį!"

Pao-Fu, baigdamas savo pasakojimą, liūdnai nusišypsojo: "Dabar ūkininkai neturi nuosavybės dokumentų, ir kaime vyrauja badas. Tiesa, ten ir anksčiau badas būdavo dažnas svečias. Bet dabar ten viešpatauja dar ir baimė. Net toks nekaltas dalykas, kaip trijų, keturių valstiečių suėjimas pasikalbėti — jau reiškia nemalonumus. Kažkoks blogis įsibrovė į mūsų tarpą, kartais neleidžiąs laisvai pareikšti savo nuomonę, neleidžiąs net ginti savo draugą ar giminę, kada jis nekaltai įskųstas. Chuang kaimas pažino Komintango ir japonų režimą, bet niekada ten nevyravo toks teroras."

Parengė **Br. Aušrotas**

TECHNIKOS DARBUOTOJŲ DĖMESIUI

Lietuviai technikos darbuotojai yra išblaškyti po viso pasaulio kraštus. Vakarų Vokietijoje buvę Inžinierių D-jos skyriai, dėl naujos emigracinės bangos, savo išvystytą organizacinį bei techniškos spaudos darbą turėjo nutraukti ir iš naujo formuotis naujose vietose, naujose sąlygose.

Chicagos Liet. Inž. ir Arch. S-gos nariai — spaudos darbuotojai susibūrė į Technikinės Spaudos Sekciją vienos minties vedami — ugdyti savąją lietuvišką technikinę spaudą per spaudą palaikyti tarp kolegų tradicinius bendradarbiavimo ryšius. Sekcija, — matydama, jog Chicagoje yra didelis Kolegų sambūris (skyrius iš 130 narių) ir jog čia yra palankesnės spaudai bujoti sąlygos, — pradėjo leisti technikos darbuotojų nepriklausomą populiarų mėnesinį laikraštį "TECNIKOS ŽODĮ", kuriuo norima apjungti ne tik inžinierius, bet ir **visus technikos darbuotoju sluoksnius.** "Technikos Žodį" redaguoja redakcinė kolegija.

Kviečiame visus nuolatos bendradarbiauti "Technikos Žodyje", prisidėti savo straipsniais, žinutėmis bei korespondencijomis; remti prenume-

IŠ II-JO PASAULINIO KARO DIENORAŠČIO

NUOTYKIS SUOMIJOJE...

P. Bs.

Šiaurės Suomijos tundrą gaubė poliarinė naktis. Kartas nuo karto iškildavo rakietos, nušviesdamos sniegu apdengtas platybes. Poškėjo paskiri šūviai, tolumoje griaudė artilerija. Jau dvi geros valandos, kaip mes klampojome per sniegą, sušalę ir pavargę. Mano draugas Vytas niurzgė:

— Biesas tave neša taip greitai. Aš nespėju eiti.

— Tu žinai, kad delsti nėra ko,— atrėžiau. — Jeigu nori, kad ruselis tave pamautų ant durtuvo, tai atsisėsk ir lauk.

Delsti tikrai nebuvo ko. Po paskutinio mūšio rusų tankai visą laiką lipo ant kulnų. Priekyje kelią laikė užkirtęs nedidelis rusų dalinys. Vokiečiai ruošėsi prasilaužti. Mūsų dalinys išsiskirstė mažesnėmis grupėmis ir mėgino apeiti kelią užkirtusius rusus iš sparnų.

— Einam aplinkui, — gundė mane Vytas. — Kol jie pravalys kelią, mes jau būsime toli priekyje.

Planas atrodė paprastas. Padarysime dideli lanką ir vėl atsidursime ant kelio, toliau nuo užkirstos vietos. Sutikau su jo pasiūlymu. Tamsoje niekas nepastebėjo mūsų dingimo. Bet juo toliau ėjome, tuo sunkiau buvo orientuotis. Nebegirdėjome šūvių ir nebematėme rakietų.

— Aš jau nebegaliu pavilkti tos lazdos. — Vytas nusiėmė nuo pečių karabiną. Apsuko ji apie galvą ir nubloškė toli į sniegą. Paskui nutrenkė šalmą ir dujokaukę.

— Dabar bus lengviau eiti, — raminosi Vytas.

Po poros minučių ir aš padariau tą patį. Pagaliau ir diržai su šovinynais nulėkė į sniegą. Nešėmės tik duonmaišius su maistu.

— Prakeikta tundra, — plūdosi Vytas. — Nei galo, nei krašto. O tamsu, nors akin durk.

Kiek patylėjęs tęsė:

— Žinai, bėkime į Švediją. Ten bent ramiai pagyventume. Nusibodo man tas karas. Norėčiau bent kartą išsimiegoti švariojo lovoje.

— Užčiaupk burną ir žiūrėk, kur eini, — nebeiškenčiau. Į Švediją visuomet suspėsi, o dabar dairykis akis ištempęs: turime būtinai surasti kelią. Sušalsime kaip šunes tame sniege.

Iš tikrųjų, vėjas darėsi kaskart stipresnis. Pradėjo snigti. Buvo nebeįmanoma eiti prieš vėją. Leidomės pavėjui, nebežiūrėdami krypties. Nežinau kiek laiko taip vilkomės. Svarbu buvo judėti ,nes pailsis reiškė tikrą mirtį. Klampojome toliau, vos pavilkdami kojas.

Staiga Vytas sustojo.

— Tu žiūrėk ten priekyje... Gerai įsižiūrėk, ar nieko nematai?

Įtempiau akis ir, tikrai, pro sniegą pamačiau kažką juoduojant. Tai galėjo būti namas, tvartas, o gal tik akmenų krūva. Galėjo ir visai nieko nebūti. Gal tik taip mums akyse pasirodė.

— Eikim greičiau, tikriausiai atrasim kokią užuovėją, — paraginau Vytą, pats paspartindamas žingsnius.

Dar pora minučių, ir mes stovėjome prie žemos trobelės, rąstų sienomis ir mažais langais. Apėjome aplink ir atradome duris. Rankomis nukasėm sniegą. Stipriai patraukiau medinę skląstį. Durys girgždėdamos atsidarė. Įžengėm vidun. Sugrubusiomis rankomis iškrapščiau žiebtuvėlį ir uždegiau. Stovėjome siaurame prieangyje. Prieky baltavo aukštas slenkstis ir nedidelės medinės durelės. Atsargiai įžengėm pro jas, ir į veidą padvelkė maloni drėgna šilima.

— Žiūrėk, kur mes esame! — šūktelėjo Vytas.

Užteko tik mesti žvilgsnį ir buvo aišku, kad užklydome į suomišką pirtį.

— Po šimtsperkūnėlių, kaip čia jauku, — džiaugėsi Vytas. Jis pradarė pečiaus dureles, kyštelėjo vidun ranką.

— Akmenys dar šilti. Išsimiegosime geriau, kaip pas mamą. — Vytas skubiai vilkosi drabužius ir klojosi ant suolo. Nusimečiau vatinį apdarą ir batų nenusiavęs atsiguliau šalia jo. Kietas suolas šiltoj suomiškoj pirty atrodė, lyg minkščiausias patalas mano išvargusiems kaulams. Veidas ir ausys degė, gyslomis sruveno maloni šilima. Kam priklauso ši pirtis? Kurioje pusėje mes dabar esame? Kas atsitiks, jeigu mes pakliūsime rusams? Šie klausimai nedavė man ramybės. Lauke tebešėlo audra. Viduje buvo jauku ir šilta. Pagaliau nuovargis nugalėjo. Prisiglaudžiau prie Vyto ir užmigau.

Mane pabudino staigus smūgis į pečius. Skubiai atsisėdau. Į akis plieskė stipri šviesa. Negalėjau suprasti, kas dedasi. Jaučiau kaip Vytas skubiai ritosi iš savo guolio. Akys raibuliavo nuo smarkios šviesos, turėjau nenorom užsimerkti. Kai atsimerkiau — prieš save pamačiau blizgantį automato vamzdį. Mieguistumas bematant išgaravo.

— Iš kur jūs? — paklausė vokiškai kietas vyriškas balsas.

— Mes prie N. kryžkelės pasimetėm nuo dalinio. Pakeliui užklupo audra ir pasiklydome.

— Kokio dalinio? — klausė toliau balsas.

Skubiai sumurmėjau dalinio numerį. Šviesa ir automato vamzdis vis dar buvo atsuktas į mus.

Negalėjau matyti, kas klausinėja, bet galvojau, kad vokiečių žandaras. Žinojau, kad dezertyrus sušaudo vietoje ir nuo tos minties man linko kojos.

— Atsistokite, — paliepė balsas.

Atsistojau ir išsitempiau. Jaučiau, kaip stiprios rankos slankioja mano šonais ir krūtine.

— Ginklų neturite?

— Ne, pakeliui pametėme.

Išgirdau aiškiai tariamus komandos žodžius. Kažkur girdėta, bet nesuprantama kalba. Tik ne vokiečių ir ne rusų.

— Suomiai! — išgirdau Vyto balsą. Mes pakliuvome pas suomius.

Sumirgėjo žvakių šviesa. Suomis užgesino kišeninę lemputę ir nuleido automatą. Akys pradėjo apsiprasti prie žvakių šviesos. Pirtelėje stovėjo penki vyrai, nuo galvos ligi kojų baltai apsirengę. Ant krūtinių turėjo pasikabinę automatus. Prieš mus stovėjo stambus karys. Iš jo kalbos sprendžiau, kad vyresnysis, gal būt, leitenantas.

— Kokios jūs tautybės? — pirštu parodė į lietuvišką trispalvę, prisiūtą prie uniformos švarkelio rankovės.

— Mes lietuviai, — trumpai atsakiau.

— Kokiu būdu atsidūrėte pas vokiečius?

— Pagavo gatvėje, įkišo į uniformą ir išvežė į frontą. Paskui dalinys važiavo į Suomiją ir mus drauge atsivežė.

Suomis tylėjo. Pagaliau įsidrąsinęs paklausiau:

— Ką jūs manote daryti su mumis?

Suomis pažiūrėjo į mus, nusišypsojo.

— Jūs ne vokiečiai, todėl neturiu jokio noro tampytis su jumis. Nemanau, kad jūs norėtumėte eiti pas rusus, bet...

— Mes norėtume bėgti į Švediją,— įsikišo visą laiką tylėjęs Vytas.

— Į Švediją jums pertoli. Be to — perdaug pavojų pakeliui. Geriausia jūs grįžkite ir susiraskite savo dalinį. Kiek žinau, jie dabar traukiasi į Norvegiją. Iš ten jūs turėsite daugiau progų pasprukti į Švediją.

Suomis pažiūrėjo į laikrodėlį.

— Mes jau turime traukti toliau. O jūs ilgai negaiškite, nes pakliūsite rusams. Renkitės, mes palauksime jūsų lauke.

Suomiai vienas po kito išėjo iš pirtelės. Mes skubiai apsivilkome ir užpūtę žvakes išslinkom iš paskos.

Lauke audra buvo nurimusi, dangus nusiblaivęs. Vienoje pusėje akiratis žėravo raudona šviesa. Suomiai stovėjo pasiruošę ant savo pašliūžų. Vyresnysis parodė į pašvaistės pusę:

— Tai vokiečiai traukdamies degina savo sandėlius. Mes tik prieš valandą tenai buvome. Apačioj slėnyje rasite kelią. Visą laiką jo ir laikykitės. Jei eisite laukais, galite nugrimsti sniege ir sušalti. Linkiu jums pasisekimo.

Suomis mostelėjo ranka, ir visa grupė be garso išnyko tamsoje. Dar šūktelėjau kelis padėkos žodžius, bet jie manęs jau nebegirdėjo.

Klampojome per sniegą tylėdami. Po gero pusvalandžio pasiekėme kelią. Kažkoks pionierių dalinys pasiėmė mus su savimi. Vytas susirangė sunkvežimio kampe ir snaudė padėjęs galvą ant kelių. Žiūrėjau į didžiulę gaisro pašvaistę. Aplinkui driekėsi berybė sniegu apklota tundra. Keista, galvojau, tik neseniai ištrūkome nuo baisios mirties sniege, išvengėme suomiškų automatų. Dabar gi vėl važiuojame į ugnį. Pagaliau, kai būsi negyvas, bus visiškai vistiek kur ir kokią mirtimi mirei. Geriausia visai apie tai negalvoti. Įtraukiau galvą į apykaklę ir jutau, kaip maloni šilima ir snaudulys apima mane. Taip, dabar negalovti, visai nieko negalvoti....

---

rata, propaguoti tai tarp pažįstamų technikos darbuotojų.

Straipsnius siųsti: Technikos Žodis, c/o G. J. Lazauskas, 2419 W. Potomac Ave., Chicago, Ill. Telef. EV 4-537.

Prenumeratą siųsti: "Technikos Žodis, c/o K. Bertulis, 1616 So. Christiana Ave., Chicago, Ill. Telef. RO 2-8120.

T. Ž. prenumerata: JAV ir užsieniuose metams $2.00, pusm. $1.00.

NAUJIEJI GINKLAI

Neperseniai Aberdeen poligone armija demonstravo Trumanui naujausius ginklus, kurių smulkmenos dar neskelbiamos. Įspūdingiausi yra šie ginklai:

1) šautuvas — lengvasvoris, 30-to kalibro T-25, baisiu šaudymo greičiu — 750 šūvių į minutę. Šautuvas 2,5 svaro lengvesnis už ligšiolinį Garand normalų šautuvą. Šaudoma automatiškai ir pavieniais šūviais. Jo paskirtis — pakeisti karabiną ir šautuvą, bet taip pat ir automatinį pistoletą, o ateityje — ir 19 svarų Browning automatinį šautuvą.

2) Kulkosvaidis — 60 kalibrų, oru vėsinamas ginklas, didžiausiu iki šiol žinomu šaudymo greičiu. Šaudymas galima vykdyti ir elektros pagalba iš tolimesnių atstumų.

3) Tankas — naujasis T-41, kurį armija vadina geriausiu pasaulyje lengvuoju tanku. Tanko paskirtis — patruliavimo ir žvalgybos uždaviniai, nes jo greitis — 40 mylių į val. Tanko variklis šaldomas oru, o valdomas paprasta vairolazde. Tankas ginkluotas 76mm pabūklu, sveria 25,8 to ir gali būti pervežtas oru. Masiškai gaminamas Clevelando ginklavimosi įmonėse. Žuvusiam gen. Walker pagerbti, tankas pavadintas "Walker Bulldog." Armijos štabo V-ko gen. Collins nuomone, senieji JAV lengvieji tankai negalėję rungtis su rusiškuoju T-34, tačiau T-41 su juo lengvai susidorosiąs.

Mūsų vyrai, lankęsi KARIO redakcijoje - spaustuvėje Brooklyne, su vyr. redaktorium kpt. S. Urbonu.

JAV KARIAI LANKĖSI K A R I O REDAKCIJOJE

Gegužės 9 d. KARIO redakciją Brooklyne, DARBININKO spaustuvėje, aplankė du lietuviai tremtiniai JAV aviacijos kariai: Cpl. R. V. Mišauskas ir Pfc. A. Benešiūnas. Jie abu jau beveik prieš metus į kariuomenę stojo savanoriškai, kur dabar sėkmingai tęsia savo karinę tarnybą. R. V. Mišauskas dirba aviacijos dalinio medicinos personale, o A. Benešiūnas yra vienos garsiosios JAV parašiutininkų divizijos karys. Stodamas tarnybon, jis beveik visiškai nemokėjo anglų kalbos, tačiau po kurio laiko vienas pirmųjų baigė atitinkamą mokymo programos kursą. Apie tai net buvo rašyta ir vietos amerikiečių spaudoje. Ilgokas rašinys su nuotrauka taip pat buvo laikraštyje anglų kalba ir apie R. V. Mišauską, ta proga paminint žiaurų Lietuvos likimą ir abi okupacijas.

Abu vyrai gerą valandą nuoširdžiai pasikalbėjo su KARIO redaktoriumi S. Urbonu. Šie pavyzdingi jaunuoliai Lietuvos laikais buvę uolūs KARIO skaitytojai, dar tebesėdėdami mokyklos suole. Jų nuomone, tarnyba kariuomenėje esanti kieta, darbo daug, aprūpinimas geras. Kartais, ypač tarnybos pradžioje, vyrus labai kankinęs vienišumas. Pvz., A. Benešiūnas Amerikon atvykęs vienas ir apie Lietuvoje pasilikusius neturįs jokių žinių. Atsisveikindamas brangius svečius, redaktorius jiems palinkėjo laimės ir sėkmės, garbingai atliekant kario pareigas, kokios jos bebūtų.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

TOTAL TERROR. Expose of Genocide in the Baltic by ALBERT KALME, edited by Walter Arm. Išleido: Appleton-Century-Crofts, Inc. Išleista 1951 m. birželio 15 d., 310 psl. kaina $3.50. Knygoje yra nuotraukų bei dokumentų reprodukcijų ir statistinių žinių. Puikus knygos apipavidalinimas teikia patrauklų išpūdį.

Vincas Pietaris "Lapės pasaka", parašyta pagal lietuvių liaudies pasakas. Išleido "Gabija" 1951 m. Piešiniai dail. P. Osmolskio. 96 psl., kaina $1.10. Knyga gaunama šiuo adresu: Gabija, 340 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y. ir pas platintojus. Ši knyga yra pirmoji jaunimui skirtų lietuvių klasikų raštų serijoje. Keturių knygų (V. Pieterio, V. Krėvės, Lazdynų Pelėdos ir Mot. Valančiaus), kurios atskiriai perkant kainuos apie $4.00, prenumerata yra $2.00.

[redacted]

Landsbergis - Mekai - Lėtas, **ANTROJI PROZA.** Išleido GABIJA, 1951 m. 128 psl. Kaina $1.25.

Amerikos Lietuvių inžinierių ir architektų Draugijos **METRAŠTIS,** 1951 New York - Brooklyn. Redaktorius dipl. stat. inž. K. Krulikas, leidėjas A. L. I. ir A. Draugija New Yorke. 20 psl. gerame popieriuje, gausu vertingos medžiagos kaina $1.

KOLUMBIJOS LIETUVIS, 1950 m. nr. 1 ir 1951 m. nr. 1, 2. P.L.B. Kolumbijoje neperiodinis katalikiškai patriotinės minties leidinys. Redaktorius - leidėjas kun. Myk. Tamošiūnas.

LAISVOJI LIETUVA, iliustruotas politikos ir kultūros žurnalas, 1951 m nr. 3-4 (115-116). Redaktorius Stepas Jakubickas. Leidžia Lietuvos Atgimino Sąjūdis.

DARBO RANKOS, 1951 m. nr. 1 (7), pirmasis lietuvių periodinis leidinys Prancūzijoje. Išeina kas du mėn. Vyr. redaktorius Dr. J. Navakienė. Leidžia L.D.S. prie C.F.T.C.

PAIEŠKOJIMAS

Vladas ir Marija Petkūnai, gyv Australijoje, prašomi atsiliepti KARIO redakcijai. Teiraujasi seni prieteliai.

Puskarininkis: "Kaip sekasi jūsų merginai numesti svorį?"

Grandinis: "Puikiai. Praėjusią savaitę ji visiškai išnyko....

IŠ N. ZELANDIJOS LIETUVIŲ VEIKLOS. JAU PERSIORGANIZAVO Į P.L.B. N.Z. KRAŠTO TARYBĄ

Šių metų kovo 18 d. N. Z. Lietuvių Draugija persiorganizavo į P.L.B. Į N. Z. Lietuvių Bendruomenės Krašto Tarybą išrinkti: Dr. A. Butkus, Br. Kuzma, Vl. Skridulaitis, Vl. Butkienė, V. Procuta, P. Čepulis, M. Gerdvilytė, M. Pakalniškis ir V. Gerdvilis. Krašto Tarybos pirmininkas Dr. A. Butkus, vicepirm. Br. Kuzma, sekertorius M. Gerdvilytė. Gyvesniai veiklai palaikyti, Krašto Tarybos ir Valdybos pirmininku buvo išrinktas tas pats asmuo. "N. Z. Lietuvio" redaktoriaus pareigas perėmė Vl. Butkienė. Baigiantis 2 metų sutarčiai, laukiama pagyvėjant jaunosios kolonijos tautinio gyvenimo. Manoma, kad didesnieji centrai: Auckland'as, Wellington'as. Christchurch'as ir Dunedin'as sulauks daugiau tautiečių iš provincijos. Iki šiol nebuvo galima padaryti platesnio pobūdžio minėjimo, parodos ar panašelpimas likusių Vokietijoje ir Austrijoje yra vykdomas asmeniškai. Šiuo metau Raudonasis Kryžius daro rinkliavą trečiam D.P. transportui, atvykstančiam iš Graikijos, Italijos ir Prancūzijos, todėl nesitikima sulaukti savų tautiečių. **Vl. Procuta**

Karinės ŽINIOS

Ko reikia laukti

Nekreipkite dėmesio į kalbas apie 'plaunantį" radijo aktyvų ruožą Korėją. Tačiau jau ilgesnį laiką tariamasi apie panaudojimą dujų, kurios veiktų į žmonių nervus, kad sulėtintų žygį.

Karo aviacijos gamybinė pramonė nepasieksianti savo viršūnės 1952 m., bet tik 1953 m., kadangi nutarta sulėtinti mobilizacinį greitį.

Karo laivynas nesudėjo visų savo vilčių į vieną reikalą, įsakydamas gaminti atomine energija varomą povandeninį laivą. Jis ir toliau stengiasi tobulinti Diesel-variklį, kuris visą laiką galėtų naudoti savo išmetamas dujas ir taip beveik nenutrūkstamai galėtų likti po vandeniu. Šiam reikalui yra paskirta apie 40.000.000 dolerių.

Aviacijos naujienos

JAV žemyno kariuomenė Fort Bragg, N. C., bando Taylor Aerocar ir Fulton Airphibian — du mažus atskiriamais sparnais lėktuvus, kurie yra tik dvigubai didesni už automobilį. NEWSWEEK

Milžiniški manevrai

Birželio ir liepos mėnesiais N. C. valstijoje vyks didžiuliai JAV armijos ir aviacijos manevrai, kuriuose dalyvaus apie 110.000 vyrų. Kiti manevrai vyks Colorado valstijoje.

Britų bombonešius gamins Amerikoje

Karo Aviacija patvirtino sutartį, pagal kurią britų bombonešiai "CANBERRA" bus gaminami Baltimorėje f-mos Glemm L. Martin. Taip pat Aviacija leido Boeing Airplane Co. pradėti gamybą naujai suprojektuoto sunkaus bombonešio B-52.

Sprausminiai bombonešiai sauna degalus ore

Naujasis JAV Karo Aviacijos šešių sprausminių variklių jėgos varomas vidutinis bombonešis B-47 (stratosferinis) nepersenai baigė sėkmingus bandymus, kad ir šie superlėktuvai be jokio vargo gali gauti degalų papildymą ore.

Brangus New Yorko gynimas

Naujieji New Yorko civilinės gynybos administracijos apskaičiavimai rodo, kad N. Y. apginti nuo puolimų iš oro reikia išleisti 350.000.000 dol. Į šią sumą įeinančios bėdos išlaidos ir ilgesnio nuo užpuolimo gintis laikotarpio sumos. AIR FORCE

Benzino papildymas ore

Radaro pagalba, nakties ar blogo matomumo metu, lėktuvai bus lengvai pripildyti degalų jiems skrendant.

Didieji benzino gėrikai, kaip B-36 ar B-50, dėl naujų patobulinimų, sutrumpins šio veiksmo laiką iš kelių valandų į keliolika minučių. Taip, B-50 senojo aparato pagalba buvo pripildomas per 7 val., o dabar, per minutę pumpuojant po 600 galonų, šį veiksmą įvykdys tik per 35 minutes.

Kiek Šv. Rašto egzempliorių ligi dabar išleista?

Po spaudos išradimo buvę atspausdinta per 1.000.000.000 Šv. Rašto kopijų, kurių pilniausiai pakanka kiekvienai šeimai po vieną egzempliorių visuose pasaulio kontinentuose.

Ar vėlionis Mahatma Gandhi mėgdavo vėlai keltis?

Priešingai. Mahatma keldavosi apie 4.15 val. ankstyvą rytą. Pradžioje jis melsdavosi, po to sėsdavosi prie verpiamojo ratelio ir verpdavo valandėlę prieš pusryčius.

Kiek žemėlapių JAV armija naudojo II-jo pasaulinio karo metu?

Prieš prasidedant Korejos konfliktui, JAV Armija vartojusi apie 400.000.000 žemėlapių.

Sekmadieninėje mokykloje mokytojas aiškino, kaip Lotoso žmona buvusi paversta druskos stulpu, kai ji atsigręžė atgal. Mažasis Jimmy išdidžiai pareiškė: "Kartą, mano mama, vairuodama automobilį atsigręžė atgal ir... ji drožė į telefono stulpą!..."

Kur banguoja Nemunėlis... Mūsų kariinnkai Darsūniškių apylinkėse 1922 m.

Kaina
—.15 c

Šis nr. — 20 psl. Kaina—45c.

MŪSŲ KARYS KVIEČIA VISUS Į TALKĄ!

MES PRADEDAME VASAROS OFENZYVĄ!

Telkiame naujus bendradarbius, ryžtamės gyvinti žurnalo turinį, norime visokiais būdais padėti seniesiems Lietuvos kariuomenės veteranams ir palaikyti mūsų jaunųjų karių dvasią JAV ir kitų demokratinių šalių armijų eilėse. Mes ryžtamės tęsti gražiąsias Lietuvos kariuomenės tradicijas ir skleisti šios didžiosios tautos mokyklos dvasią po visą pasaulį išblaškytų ar ten jau seniau įsikūrusių lietuvių tarpe.

Tačiau —

"Vienas vyras—ne talka,
Vienas žodis — ne šneka."

Tad: nuoširdžiai kviečiame visus lietuvius, karius JAV armijoje ir kitur, visus Lietuvos savanorius - kūrėjus, visus buv. Lietuvos kariuomenės vyrus, visus iki vieno Sąjungos "Ramovės" narius, legionierius, buv. šaulius, partizanus, abiejų okupacijų rezistentus — vieningai stoti į talką senajam Lietuvos laisvės kovų veteranui

K A R I U I

Pradedant jam 33-sius nenuilstamo žygio metus, visi supuolę padarykime KARĮ tokį populiarų, turiningą ir puošnų, koks jis buvo Nepriklausomoje Lietuvoje. Bendromis jėgomis nėra sunku tai pasiekti. Savo plunksna ir kukliais centais greitai galime padvigubinti KARIO tiražą, žurnalo apimtį, ir tuo pačiu palengvinti redakcijos darbo sąlygas.

KARIO skaitytojų šeima diena dienon pamažu didėja. Mūsų vyrai atsišaukia iš toliausių pasaulio kraštų — iš fronto Korejoje, iš svetimšalių legionų, iš anglių kasyklų Belgijoje, iš Australijos, N. Zelandijos, o taip pat mūsų invalidai ir sergantieji iš ligoninių bei sanatorijų Europos žemėje. Todėl talkos būdu norime KUO GREIČIAU susirišti su visais senaisiais KARIO bičiuliais. Prašome visus lietuvius, kurių šeimos nariai, draugai ar pažįstami išėjo JAV armijon, atsiųsti redakcijai turimus JŲ ADRESUS. KARYS jiems bus siuntinėjamas nemokamai. Galintieji atsilygins, o visus kitus galėsime aprūpinti vsokeriopos KARIO rėmimo talkos dėka.

Nežiūrint, kad spaudos darbai žymiai pabrango, KARIO metinė prenumerata, palyginti, yra žema. Ją galima sumokėti ir dalimis, po 1,2...dol. Tad visi stokime KARIO talkon! Nelaukime nė vienos dienos! Artimiausiu laiku sudarykime KARIUI sąlygas išsitiesti visu ūgiu! Išlaikykime mūsų gražiąją kultūrinę tradiciją. Tai yra mūsų garbės reikalas. Sėkminga KARIO talka yra vienas įrodymų apie buvusios Lietuvos kariuomenės auklėjimo reikšmę, apie jos vyrų patriotinę dvasią, jų nuotaikas.

Jaunime ir senime! Vyrai ir moterys! KARIO ofenzyva eina! Šiandien visi esame kariai, sunkiame mūsų pavergtos tėvynės išlaisvinimo žygyje.

Tad sėskime ir rašykime —

K A R I O redakcijai: 156 Steamboat Rd., Great Neck, N. Y.; administracijai: 417 Grand St., Brooklyn 11, N. Y.

KULTŪRINĖS Naujienos

— New Yorko lietuvių, latvių ir estų organizacijos jungtinėmis pastangomis ruošia "Baisaus Birželio" dešimtmečio paminėjimą ir organizuotą protestą prieš maskolišką agresiją ir tautžudystę. Paminėjimas įvyks sekmadieny, birželio 16 d. 8 val. vakare, **Carnegie Hall** didžiojoje salėje. Parengiamuosius darbus tvarko jungtinis komitetas, pasivadinęs "Baltic States Freedom Committee."

— Besiorganizuojanti Tarptautinė Tremtinių Menininkų Draugija pasirįžo apjungti tremtin patekusius albanų, bulgarų, čechų, estų, jugoslavų, latvių, lenkų, lietuvių, rumunų, slovakų ir vengrų menininkus — skulptorius, dailininkus, grafikus ir arkitektus. Vienas pirmųjų užsimojimų yra surengti didelę tarptautinę meno parodą New Yorke, kad gyvu pavyzdžiu supažindinti Amerikos visuomenę su tų tautų daile ir meno kryptimis. Numatoma parodą vėliau kilnoti, aplankyti pagrindinius šio žemyno centrus. Kitas užsimojimas yra parūpinti stipendijų ir lektoriavimų tremtiniams menininkams.

— Latvis istorijos magistras K. Stalšans, buvęs Rygos lietuvių gimnazijos lotynų kalbos mokytojas ir veiklus Latvių Lietuvių Vienybės veikėjas, baigia ruošti veikalą apie Vilniaus krašto lietuviškumą ir dalino suslavėjimo eigą. Veikalas yra parašytas latvių kalba, betgi ruošiamasi ir lietuviškai išversti. Patsai Stalšans visai laisvai rašo lietuviškai.

— Angliją pasiekė žinia apie Jono Bulhako mirtį Lenkijoje 1950 metais. Bulhakas buvo žymiausias Vilniaus ir ir Vilniaus krašto vaizdų fotografas, kurio rinkinių dalis buvo panaudota 1923 m. išleistam "Vilniaus Albumui."

— "Margučio" lietuviškosios programos JAV jau prašoko 8.000 skaičių. Jas suorganizavo drauge su "Margučio" žurnalu A. Vanagaitis. Jam mirus, dabar tą darbą tęsia p. Vanagaitienė, jai talkininkauja adv. P. Linkus ir dail. V. Vijeikis; programą pranešinėja K. J. Deveikis.

— Dail. A. Tamošaitis suprojektavo pirmąją koplytėlę lietuviškai sodybai, kuri bus pastatyta Vas. 16 d. paminėti. Pati dail. Tamošaičių dailės studija perkelta į lietuvišką sodžių: R. R. 1, Kingston, Ont. Canada.

— Kanadoj per St. Catharines, Ont. radijo stotį CK-CL neseniai įvesta lietuviška radijo valanda, kuri transliuojama banga 620 kiekvieną šeštadienį 14-15 val. Kanados laiku.

— Smuikininkas Izid. Vasyliūnas Kolumbijoj paskirtas konservatorijos profesoriumi ir Popayano un-te dėsto smuiko meną. Jis taip pat įkūrė kvartetą ir savo koncertais, panašiai kaip seniau Vokietijoje, garsina lietuvių vardą, dažnai atlikdamas taip pat lietuvių kompozitorių kūrinius: Banaičio, Gruodžio ir kt.

— Konsulo dr. P. Daužvardžio pareiškimu, šiuo metu Lietuvos piliečių Amerikoj yra apie 25.000, o visame laisvajame pasaulyje — per 50.000.

Šapirografo turėjimas — nusikaltimas

Vengrijos pogrindžio spausdintas laisvas žodis buvęs palaikomas šapirografuotų lapelių. Paskutiniu metu vyriausybė įsakė, kad visi šapirografai, kurie nėra registruoti policijoje, turį būti perduoti valdžiai. Už įsakymo nevykdymą numatytos aukštos kalėjimo bausmės.

Surado gudresnį

Vieną kartą Armijos ministeris Frank Pace, Jr., dalyvavo Fort Bragg didžiuliuose oro tilto manevruose. "Po krūvio numetimo," jis pasakoja, "aš pastebėjau pradėtą kasti apkasą, ir kaip naujas Armijos ministras galvojau, kad būtų geras sumanymas pamėginti, kaip šis darbas atrodo. Ir taip aš pradėjau apkasą kasti. Tada pakilo kareivis ir pareiškė: "Pone ministeri, aš pageidaučiau jus nufotografuoti bekasantį apkasą". Aš pamaniau, kad tai yra teisingas reikalas, ir kasiau visu atsidėjimu. Aš kasiau, prakaitavau ir rausiau, ir man atrodė, kad kovotojas labai ilgai rengėsi mane užfiksuoti taip rimtai bedirbantį. Pagaliau aš paklausiau: "Koks gi reikalas? Ar jūsų aparatas netvarkoj?"

"O, ne, sir", jis atsakė. "Tai yra mano apkasas ir aš noriu tik tada jus nufotografuoti, kai būsite baigę mano darbą."

MARGIEJI LAIŠKELIAI KARIUI

GERB. REDAKTORIAU,

Sveikinu ir džiaugiuosi, kad mūsų senasis KARYS vėl išvydo saulės šviesą. Mano, kaip atsargos kario, 2 pėst. D.L.K. Algirdo pulko viršilos, nuoširdžiausi linkėjimai.

Iš karinės tarnybos pasitraukiau 1929 m. ir išvykau į Braziliją, kur dar ir šiandien gyvenu ta pačia pilna energijos kario dvasia, nors jau esu 63 metų amžiaus ir š. m. gegužės mėn. švenčiu šią sukaktį. Ta proga sveikinu visus mieluosius KARIO bendradarbius, linkėdamas ir išeivijoj nepalūžti, kad liktume tais, kuo esame, kad, laisvės varpui išmušus, būtume vėl mūsų šauniose gretose savo tėvynės sargyboje.

Aleksandras Petkevičius
Sao Paulo, Brazilija

ĮVAIRENYBĖS

Kur viengungiai privalo mokėti šeimų paramai?

Santa Fe provincijoje Argentinoje. Ten iš viengungių reikalaujamas vienos dienos mėnesinės algos uždarbis, kuris skiriamas nepasiturinčioms šeimoms.

Ar turi rusai slapą būdą panaikinti sniegą Sibire?

Tai nėra jokia paslaptis ir neištirpdo viso Sibiro sniego. Tačiau pavasarį, kad pagreitintų snego tirpimą kalnuose, rusai siunčia į kalnus žymų lėktuvų skaičių, kurie barsto ant sniego akmens anglies dulkių debesis. Juodasis akmens anglies sluoksnis labiau traukia pavasario saulės šilimą, ir tuo būdu sniegas greičiau ištirpsta.

Kokia yra bausmė už amerikinių dolerių padirbimą?

Už amerikinių dolerių padirbimą yra numatyta ši bausmė: nuo 5-20 metų kalėjimo ir piniginė bauda nuo 5-10.000 dolerių.

Kas yra Amerikoje buvęs pirmasis, įsiskviepinęs nuo raupų?

Žymusis puritonų sektos pamokslininkas Cotton Mather, pradėjęs drąsiai skiepinti nuo raupų. Jis nesutiko su tais, kurie tvirtino, kad skiepinimas esąs prieš Dievo valią, remdamas savo tikėjimą tuo, kad pirmuosius įskiepino savo vaikus.

Kuris požeminis liftas giliausiai nueina į žemę?

New Mexico Tautinio Parko Carlsbad Cavern liftas į žemės vidurius, į priešpiečių patalpas, net 750 pėdų po žeme.

Kuris gyvulys garsiausiai švilpia?

Kalnų pelė. Kada jai grėsia pavojus, ji gali išleisti tokį garsą, kuris yra girdimas net už mylios.

Ar visi uodai mėgsta kraujo skonį?

Ne. Dauguma jų veislių bevelija augalų sultis. Tik kai kurios moteriškos giminės uodų rūšys lygiai siurbia gyvulių ir žmonių kraują.

NAUJIENA! NAUJIENA! NAUJIENA!

VYTAUTAS BELECKAS

Žinomas sportininkas, Amerikos lietuvių jaunimo veikėjas, spaudos bendradarbis, buvęs tremtinys, neseniai įsigijo, pertvarkė, pagražino ir atidarė

WINTER GARDEN TAVERN, Inc.

Su puikiu baru, restoranu ir didele sale susirinkimams, vestuvėms ir kitokiems sociališkiems pobūviams.

VISI KVIEČIAMI ATSILANKYTI

1883 MADISON STREET **BROOKLYN 27, N. Y.**

(Prie Forest Ave. stoties) (RIDGEWOOD)

Tel.: EV. 2-9586

JONAS PATAŠIUS

Žiedai, laikrodžiai, jų taisymas, kosmetika ir religiniai dalykai

307 GRAND STREET

Brooklyn, N. Y.

DR. TADAS SAVICKAS

1390 East 31st Street

(kampas Avenue N)

VALANDOS: 1—2 popiet; 6—8 vakare ir susitarus.

Ofiso tel. ESplanade 7-1135

Buto tel. TAylor 7-8221

ZUPP'S BAR

JUOZAS ZEIDAT, Jr.

Moderniškai Įtaisyta Lietuviška Užeiga

411 GRAND ST., BROOKLYN, N. Y.

Televizija kas vakaras

SVARBI NAUJIENA LIETUVIAMS!

Visi, kam yra reikalingos dokumentų, spalvotų ar paprastų, foto kopijos — tuojau rašykite:

KARYS — Foto Skyrius

417 Grand Str., Brooklyn 11, N. Y.

Fotografijų, dokumentų perfotografavimas, didinimas ir visi kiti foto darbai atliekami pigiai, greitai, sąžiningai ir pačiomis moderniausiomis priemonėmis. Teiraukitės — neapsivilsite!

REMKITE SAVUOSIUS!

JONAS SUTKAITIS

LIETUVIS

LAIKRODININKAS

449 GRAND STREET

Brooklyn, N. Y.

Parduoda ir taiso laikrodžius, atlieka juvelirio ir graviravimo darbus.

Pigus ir sąžiningas darbas ir greitas patarnavimas.

Brooklyno Lietuviai Gydytojai

DR. BLADAS K. VENCIUS

(DANTŲ GYDYTOJAS)

499 Grand Street

VALANDOS:
9—12 ryte
2—9 vakare
Penktadieniais uždaryta
Tel. Ofiso: STagg 2-0706
Namų—Jamaica 6-3834

DR. JOHN WALUK

161 No. 6th Street

VALANDOS:
8—10 ryte
1—2 popiet
6—8 vakare
Tel. EVergreen 8-9229

DR. A. PETRIKA

(DANTŲ GYDYTOJAS)

221 So. 4th Street

VALANDOS:
9—12 ryte
1—8 vakare
Penktadieniais uždaryta
Tel. EVergreen 7-6868

ELENA IR JONAS BLAŽONIAI

JAUKUS LIETUVIŠKAS RESTORANAS

Geriausia užeiga vietos lietuviams.

Čia galima gauti visų geriausių rūšių gėrimų, alaus ir užkandžių, normaliomis kainomis.

Šalia yra erdvi patalpa susirinkimams, šeimyniniams pobūviams ir kitiems parengimams.

Malonus lietuvių patarnavimas.

Great Neck, Middle Neck Rd. 744

SCHOLES BAKING CO., Inc.

A. LUKAS, Sav.

LIETUVIO KEPYKLA

Gaminiai pristatomi į krautuves ir į privačius butus pagal užsakymą.

532 GRAND STREET, BROOKLYN, N. Y.

Tel.: EVergreen 4— 8802